A portrait of a man in clerical attire, likely a priest or monk, with his hands clasped in prayer. He is wearing a white cassock with a white collar and a dark, patterned vestment. The background is a plain, light-colored wall.

Metoda Kemperl

Matej Vrečer

Duhovnik, matematik, urar

Elektronske izdaje Slovenskega društva za preučevanje 18. stoletja
Urednika zbirke: Matija Ogrin, Luka Vidmar

Metoda Kemperl

MATEJ VREČER
DUHOVNIK, MATEMATIK, URAR

Recenzenta: Boris Golec, Andrej Hozjan

Izdajatelj: Slovensko društvo za preučevanje 18. stoletja

Ljubljana 2007

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

929Vrečer M.(093)

KEMPERL, Metoda

Matej Vrečer [Elektronski vir] : duhovnik, matematik, urar /
Metoda Kemperl. - Besedilni podatki. - Ljubljana : Slovensko
društvo za preučevanje 18. stoletja, 2007. - (Elektronske izdaje
Slovenskega društva za preučevanje 18. stoletja)

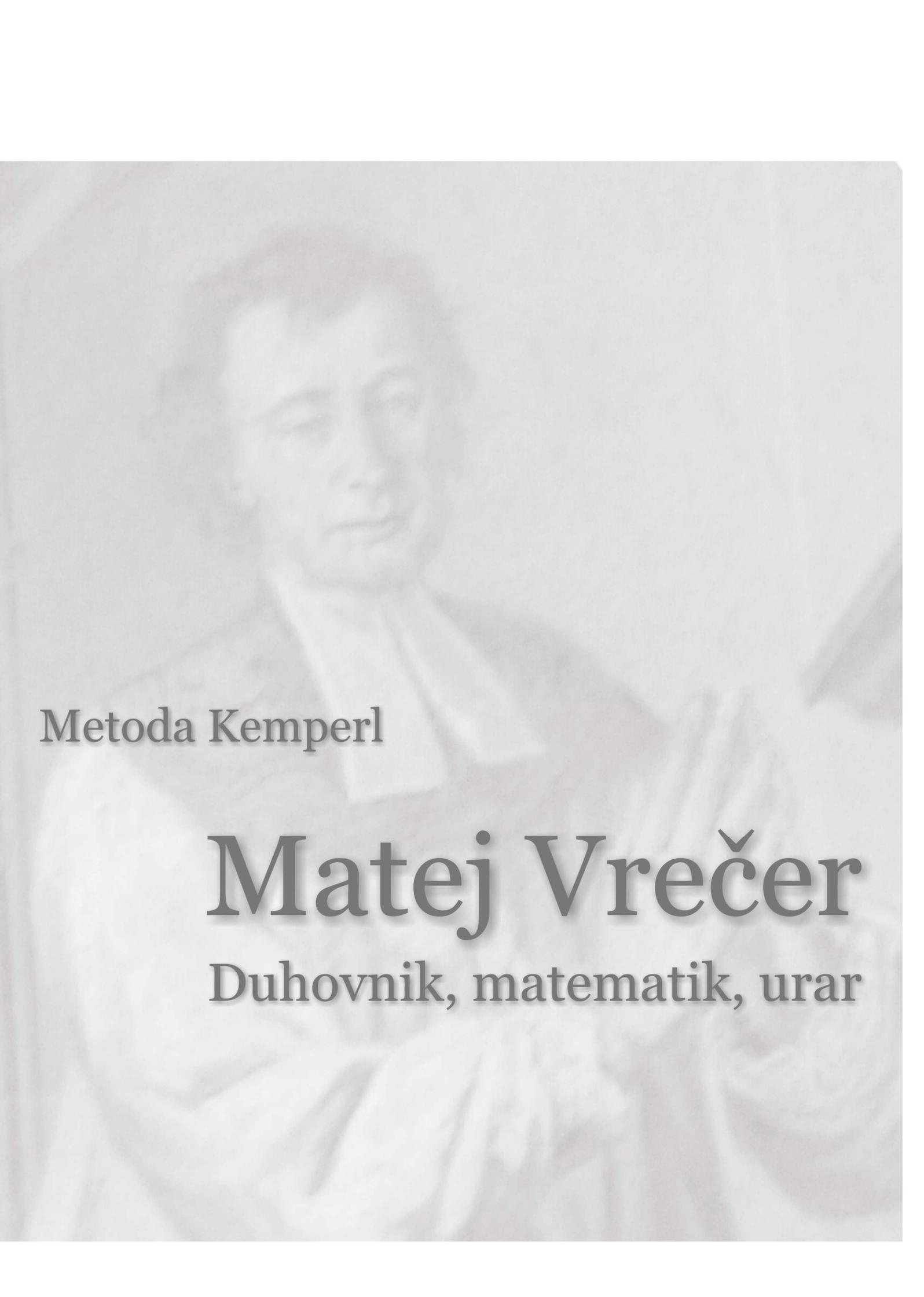
Način dostopa (URL): <http://sd18.zrc-sazu.si/publikacije.vrecer>

ISBN 978-961-92198-0-5

234856192

Na naslovnici:

Matej Vrečer, freska nad pevskim korom cerkve sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah

A faded, grayscale portrait of a man, likely Matej Vrečer, is the background of the page. He is shown from the chest up, wearing a dark coat over a white shirt with a high collar. His hands are clasped in front of him, and he has a serious expression.

Metoda Kemperl

Matej Vrečer

Duhovnik, matematik, urar

KAZALO

1. PREDGOVOR	5
2. UVOD	7
3. MATEJ VREČER (1702–1758), duhovnik, matematik, urar	9
4. OBJAVA VIROV	25
4.1. TESTAMENT	26
4.2. ZAPUŠČINSKI INVENTAR	38
4.3. ZAPIS V MRLIŠKI KNJIGI	64
4.4. NAPIS NA NAGROBNIKU	65
5. POVZETEK	66
6. BIBLIOGRAFIJA	68
7. SLIKOVNE PRILOGE	70
8. KAZALO KRAJEV IN IMEN	81

1. PREDGOVOR

Monografija Metode Kemperl **Matej Vrečer: duhovnik, matematik, urar** je sestavljena iz dveh delov: uvodne študije o štajerskem župniku Vrečerju, umrlem leta 1758 v Šmarju pri Jelšah, in celostne objave virov, ki se neposredno navezujejo na njegovo smrt: testamenta, zapuščinskega inventarja, zapisa v mrliški knjigi ter nagrobnega napisa.

Že iz vsebine objavljenih virov je dobro razviden cilj, ki si ga je avtorica in urednica objave zastavila: predstaviti življenjepis in poslednjo voljo enega od verjetno najpremožnejših župnikov s sredine 18. stoletja na spodnjem Štajerskem, ki po svojem izvoru ni izhajal iz plemiškega sloja, kar pomeni, da si je popisano bogastvo pridobil na druge načine. Tako so v študiji, sloneči na navedbah v objavljenih virih, ob raznih biografskih podatkih predstavljena še mnoga dodatna dejstva. Curriculum vitae župnika Vrečerja je s tem opredeljen v kompleksu njegovega izobraževanja in nato duhovniške službe; v odnosu do tedanjih naravoslovnih in tehniških dognanj, ki jih je dejansko tudi sam spreminjal v prakso; v odnosih njegove osebnosti do bližnje okolice in sorodnikov, do cerkvenih in redovnih ustanov ter bratovščin klerikov, do pripadnikov raznih družbenih slojev itn. Poudarjeno se študija ukvarja s premoženjskim stanjem Vrečerja v trenutku njegove smrti, kjer pridejo na dan številne danes nam presenetljive »malenkosti«, ki pa so tedaj vsekakor bile bolj logične in – kot je očitno – niti ne tako redke. Vrečerja lahko označimo za enega od zgodnejših razsvetljencev v slovenskem prostoru. Ni sicer zapustil obsežnejšega zapisanega ali vsaj ne ohranjenega korpusa, pač pa se je ohranila vsaj ena od njegovih zapletenih prenosnih sončnih ur.

Drugi del knjige predstavlja objava omenjenih virov, ki je urejena in pripravljena po uveljavljenih standardih za objave primarnih virov. Jezika virov sta latinščina in nemščina.

Matej Vrečer, katerega ime bomo zaman iskali med samostojnimi gesli v Enciklopediji Slovenije ali v Slovenskem biografskem leksikonu, je bil doslej znan predvsem v umetnostnozgodovinskih krogih, namreč po zaslugah za opremo božjepotne cerkve sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah in postavitev tamkajšnje Kalvarije. V tej monografiji ga v večji meri spoznamo tudi kot osebnost, ljubiteljskega matematika in orologa.

Monografija Metode Kemperl predstavlja v slovenski znanstveni publicistiki še vedno dokaj redko zvrst znanstvene objave virov z daljšo spremno študijo. Trditev velja še posebej za objavljanje »zapuščinskih dokumentov« pomembnih osebnosti, saj bi tovrstne objave mogli prešteti domala na prste. Ker znanstvene objave primarnih virov

pomembno dopolnjujejo našo vednost o starejših obdobjih zgodovine na Slovenskem, smo se odločili, da monografijo Metode Kemperl objavimo kot prvo publikacijo Slovenskega društva za preučevanje 18. stoletja.

Boris Golec
Andrej Hozjan
Matija Ogrin
Luka Vidmar

2. UVOD

Minilo je že skoraj sto let, odkar je Avguštin Stegenšek v razpravi o pobožnosti križevega pota na Slovenskem podrobno opisal Kalvarijo v Šmarju pri Jelšah, ki vodi od župnijske cerkve do podružnične cerkve sv. Roka.¹ Predstavil je tudi graditelja te izjemno slikovite in umetnostno zelo kvalitetne postavitve, župnika Mateja Vrečerja.

Problem še danes precej obiskovanih kalvarijskih kapel pa je njihovo vzdrževanje in obnavljanje, kajti že slabih trideset let po njihovem nastanku so bile v precej slabem stanju. Ko se je leta 2001 začela njihova temeljita obnova, je šmarsko društvo za ohranjanje kulturne dediščine sv. Rok ustanovilo fundacijo *Vrečerjeva ustanova*, katere namen je populariziranje Kalvarije ter zbiranje sredstev za njeno obnovo. Ta ustanova mi je leta 2003 naročila raziskavo Vrečerjevega življenja in dela, moje delo pa je finančno podprla tudi Slovenska znanstvena fundacija. Izsledke raziskave sem predstavila na devetem slovenskem festivalu znanosti z mednarodno udeležbo, ki je med 14. in 16. oktobrom leta 2003 potekal v Narodni galeriji v Ljubljani.

Ker je bil Matej Vrečer do sedaj znan predvsem kot graditelj Kalvarije sem se v tem delu osredotočila na druge plati njegovega življenja in dela. Pri raziskovanju sta mi bila v pomoč predvsem dva vira in sicer njegov testament in zapuščinski inventar, ki so ga v župnišču sestavili po njegovi smrti. Zaradi izjemne pričevalnosti ju tu objavljam v celoti, poleg še dveh pisnih virov – zapisa v mrliški knjigi in zapisa na nagrobniku.

Testamenti in zapuščinski inventarji so pri raziskovanju družbe in materialne kulture v preteklih stoletjih nepogrešljiv oz. glavni pisni viri, vendarle jih raziskovalci starejših obdobij premalo poznajo in jih skorajda ne uporabljajo. Gotovo pa jih v prihodnosti ne bodo mogli zaobiti vsaj tisti, ki se bodo ukvarjali z raziskovanjem procesov, ki so spreminjali in spremenili družbo 18. stoletja.

Za pomoč pri prevajanju latinskih besedil se zahvaljujem prijatelju Juretu Fricetu, nekatere nemške besede in kratice zanje pa so mi pomagali razvozlati kolegi doc. dr. Boris Golec, doc. dr. Marko Štuhec in mag. Igor Weigl. Besedilo so kritično pregledali doc. dr. Boris Golec, doc. dr. Andrej Hozjan, dr. Matija Ogrin in mag. Luka Vidmar. Vsem sem za njihove pripombe in opozorila zelo hvaležna.

¹ STEGENŠEK 1912.

Zahvaljujem se uslužbencem Nadškofijskega arhiva v Ljubljani, Arhiva republike Slovenije, Škofijskega arhiva v Mariboru ter Štajerskega deželnega arhiva v Gradcu (Steiermärkisches Landesarchiv), kjer mi je bilo vedno na voljo vse potrebno gradivo. Hvala tudi tedanjemu direktorju Štajerskega deželnega arhiva, dr. Walterju Brunnerju, ki nam je omogočil objavo dokumentov in pa Jürgenju Abelerju, lastniku urarske zbirke Muzeja v Wuppertalu (Wuppertaler Uhrenmuseum) za poslano fotografijo Vrečerjeve ure in dovoljenje, da jo na tem mestu objavimo.

3. MATEJ VREČER (1702–1758), duhovnik, matematik, urar

Župnik Matej Vrečer je po trinajst tednov dolgi bolezni umrl 6. maja leta 1758 okrog druge ure popoldne v župnišču v Šmarju pri Jelšah. Zadnje ure trpljenja sta mu lajšala in mu zvesto stala ob strani šmarski kaplan Jožef Gregor Kordin, ki je bil njegov spovednik in ga je mazilil s poslednjim oljem, ter okrožni zdravnik v Celju, Ignacij Frey pl. Freydenfeld. Za pravično sodbo njegovih dejanj v vicah se je Vrečer priporočal Bogu očetu in Mariji ter na pomoč klical zaščitnike sv. Jožefa, sv. Ano, sv. Mihaela, sv. Mateja, sv. Frančiška Ksaverja ter sv. Roka.² Tretji dan po smrti, 8. maja, so ga z vsemi slovesnostmi in v prisotnosti petnajst duhovnikov pokopali v kapeli pred škapulirskim oltarjem v domači župnijski cerkvi. Čeprav je v oporoki zahteval kar se da skromen pogreb, je za plačilo teh duhovnikov hranil dva zlatnika Marije Terezije. Kljub temu da ni želel slavnostnega sprevoda in sijaja, je krsto s križem poslikal slikar Jožef Weittenhiller in s slikarijami okrasil tudi mrtvaški voz. Pri pogrebnih slovesnostih so sodelovali domači in dva tuja organista, gotovo pa so Vrečerja na njegovi zadnji poti pospremili tudi vsi njegovi številni sorodniki: bratje, sestra in triindvajset nečakov, ki so si od svojega bogatega strica nadejali podedovati kar največji delež zapuščine.

Takoj po pokopu so med prosjake in druge reveže razdelili 34 goldinarjev in dvajset veder vina³. Lahko si mislimo, da se takrat svojega uboštva niso sramovali.

Po pogrebu so sledile številne maše zadušnice in spominski obredi. Za veliko število letih je poskrbel umrli sam v testamentu, saj je zanje namenil kar 250 goldinarjev. Celjski kapucini so v zameno za 3 štartine starega vina (okrog 1575 litrov) slovesno obhajali osem maš z rekvijami. V domači župniji so opravili štirideset obredov, in sicer deset pri oltarju sv. Roka v Rokovi cerkvi, deset pri svetih stopnicah, deset pri marijacejskem oltarju v Rokovi cerkvi ter deset v kapelici Žalostne matere božje. Svete obrede za Vrečerjevo dušo so brali tudi frančiškani v Krapini in v Brdovcu.

Matej Vrečer se je zaradi svojega zavidanja vrednega premoženja gotovo bal sporov med sorodniki po smrti, zato je že 12. marca 1757. leta napisal testament, ki ga je mesec dni pred smrtjo, 3. aprila 1758, tudi potrdil. Vrečer, ki je sam sebe imenoval nevredni duhovnik, pa očitno ni umiral prav čiste vesti. V uvodu k oporoki, ki je napisan v latinskem jeziku, torej so ga razumeli le izbrani, se namreč opravičuje za celo vrsto

² Nekaj teh svetnikov je upodobljenih ob Vrečerjevem portretu na severni steni nad pevskim korom v cerkvi sv. Roka v Predenci. Tam je upodobljen, ko se priporoča Mariji, sv. Notburgi ter svetnikom Boštjanu, Roku in Jožefu.

³ Koliko litrov meri vedro, ne moremo zanesljivo ugotoviti, ker Vrečer ni zapisal, ali misli s tem celjsko, mariborsko, graško, malo ali veliko vedro. Vsekakor je bilo v dvajsetih vedrih vsaj dvesto litrov.

slabih dejanj in nečednosti. Svoje telo imenuje hrano črvov in bivališče nešteti grehov (*corpus vermium escam et sordissimum peccatorum innumerabilium habitaculum*), za svojo vest pa pravi, da je umazana s številnimi madeži (*conscientiae meae infinitis criminum maculis supra modum defoedatae*). Vse tiste, ki jih je v svojem življenju kakorkoli ranil, razžalostil ali prevaral z besedo ali dejanjem, v testamentu roti, naj bodo v sramotenju in žaljenju njegovega imena prizanesljivi. Prav tako je prosil, naj ga pomilujejo tisti, ki jim je s svojim pogostim izprijenim in za duhovnika neprimernim življenjem dal priložnost za pohujšanje in duhovni propad. Obljubil je, da bo do konca življenja molil za njihovo zdravje in zveličanje. Z mirno vestjo ni pomislil niti na svoje trgovanje. V oporoki namreč prosi vse, ki bodo lahko z gotovostjo dokazali, da jih je pri nakupovanju, prodajanju, skrbništvu ali kakšnih pravnih ter cerkvenih zadevah ogoljufal, naj se javijo, da jim bo povrnjena vsaj četrtnina. V pripravi na smrt ni pozabil niti na svoj strastni lov; vest ga je pekla zaradi polj in vinogradov, ki jih je med lovom uničil s psi. Da bi se lastnikom odkupil, je dal zanje obhajati 100 obredov, umrlim za zveličanje duše, živečim pa za blagostanje. V ta namen je odmeril 28 goldinarjev in 20 krajcarjev.

Da bi se njegovo premoženje res razdelilo po njegovih željah, je umrli duhovnik za izvrševalca oporoke imenoval prijatelja Franca Ksaverja Jamnika, upravitelja gosposčine Zbelovo (Plankenstein), in mu, da bi res ravnal po njegovih poslednjih navodilih, podaril srebrno žepno uro, vredno 20 goldinarjev, svojo najboljšo puško in par pištol, ki so bile skupaj vredne 5 goldinarjev, puško imenovano *spanisches Rohr*, ki je veljala 1 goldinar in 30 krajcarjev, neocenjen kompas in nekaj drugih instrumentov, poleg pa še 10 dukatov v zlatu, ki so tedaj veljali skoraj 50 goldinarjev.

Vrečerjevo zapuščino so inventarizirali takoj po pogrebu, 9., 10. in 11. maja. Komisar Franc Anton Torta von Grienthal, župnik v Šentjurju pri Celju, si je tridnevno delo bogato poplačal; iz zapuščine si je namenil kar 95 goldinarjev. Poleg tega je goriški nadškof Karl Mihael Attems kot odvetnik dobil 100 goldinarjev, dva pisarja pa 25. Posebnih cenilcev pri popisu zapuščine ni bilo.

Matej Vrečer se je rodil leta 1702 v številni družini v župniji Teharje na kmetiji, imenovani Vrečarija, v vasi Šentjanž nad Štorami. Ob njegovi smrti so bili še živi: mama Marjeta, trije bratje – Jernej, Gregor in Urban, sestra Marija, poročena Anderluh ter številni nečaki. Oče Janez (umrl 1750), brata Janže in Blaž ter sestra Uršula, poročena Novak, pa so bili v času Vrečerjeve smrti že pokojni.

Brat Jernej je ostal doma na kmetiji, prav tako tudi njegov najstarejši sin Martin, ki si je priženil gospodinjo. Jernej je imel še sina Jerneja in hčer, ki je ostala neporočena in je

prav tako ostala doma. Brat Gregor je imel sina Lovrenca in hčer Nežo, poročeno Rozman, ki je bila šmarska organistka. Brat Urban je imel sinova Adama in Janžeta ter hčerki Marijo, poročeno Ferleš, ter Nežo, leta 1758 še neporočeno. Pokojnemu bratu Janžetu sta se rodili dve hčerki, Marija, ki se je leta 1752 poročila z Matevžem Slomškom,⁴ in Marjeta. Pokojnega brata Blaža je Bog obdaril kar z osmimi otroki. Sinovom je bilo ime Andrej, Gregor, Janže (očitno nezakonski, ker se je pisal Hlačer), Blaž in Jurij, hčerkam pa Neža, ki se je poročila z Urbanom Krajnerjem, Marija, poročena Matekok, za tretjo, poročeno Stepišnik, pa je ime zamolčano. Vrečerjeva sestra Marija Anderluh je v zakonu rodila štiri otroke: sina Pavla ter hčerke Nežo, Marjeto in Gertrudo. Prvi dve sta bili leta 1758 že poročeni, in sicer Neža z Valentinom Zebičem, Marjeta pa z Adamom Goloverhnikom.

Osnovno izobrazbo je Matej Vrečer dobil v ruški latinski šoli, kamor se je vpisal kot dvanajstleten.⁵ Pozneje se je vpisal na univerzo v Gradcu, ki so jo vodili jezuiti.⁶ Tu je tri leta obiskoval filozofsko smer in si pridobil naziv doktor svobodnih umetnosti in filozofije. Obiskoval je tudi krajši bogoslovni kurz, kjer so poučevali moralno teologijo, oziroma kazuistiko ter cerkveno pravo, in si pridobil naslov *Casista*. Špekulativno dogmatiko (nadaljevanje bogoslovne smeri, kjer se na koncu pridobi naslov doktorja bogoslovja) pa je obiskoval le eno leto. Leta 1726 je bil v Vidmu posvečen v mašnika. Najprej je služboval v Novem mestu, nato je bil nekaj let v Šentjurju pri Celju, leta 1734 pa je nastopil službo župnika v Zibiki. Za župnika v Šmarju pri Jelšah je bil imenovan 5. maja 1737 leta. To službo je opravljal do svoje smrti, polnih enaindvajset let.⁷

Iz napisa na nagrobniku zvedemo, da se je Vrečer posebej izkazal v matematiki in izdelovanju ur, saj je imenovan kot eden najboljših v matematični znanosti na Štajerskem ter mojster urarstva.

Matematika je bila poleg logike, fizike in metafizike glavni predmet filozofskega študija jezuitskih univerz, bistvena vsebina pa sholastična filozofija na podlagi Aristotela in Tomaža Akvinskega.⁸

Med Vrečerjevimi knjigami, ki jih ni imel veliko (6 folio formata, 23 četverk, 8 osmerk, te so bile povprečno vredne po 1 goldinar, nekaj neocenjenih, torej brez vrednosti, in 85

⁴ Matevž Slomšek, gospodar na Slomu, naj bi bil bratranec očeta škofa bl. Antona Martina Slomška (GORIČAR 1938, str. 18, 19).

⁵ STEGENŠEK 1912, str. 80, 81; MLINARIČ 1985, str. 219.

⁶ V vpisnih knjigah graške Univerze ga sicer ne najdemo (ANDRITSCH 2002, str. 165).

⁷ STEGENŠEK 1912, str. 81.

⁸ KRONES 1886, str. 346; ZWITTER 1969, str. 19, 20.

majhnih knjižic, ki so bile prav tako skoraj brez vrednosti), prevladujejo tiste s teološko vsebino (razne pridige, teološke razprave, katekizmi, knjige o moralni teologiji in kanoničnem pravu), med redkimi s posvetno vsebino lahko omenimo le Atlas takrat poznanega sveta (*Atlas Universalis*), Zgodovino štajerskega plemstva (*Historia Ducum Styriae*), zgodovinsko knjigo o na novo odkritem svetu (*Hystori buch von der neu erfundenen Welt*), medicinsko knjigo Ludvika Horniga (*Stellae Notariorum*) ter knjigo o medicinski kirurgiji, avtorja Lovrenca Heystersa.

Iz naslovov knjig v njegovi knjižnici lahko sklepamo, da se je Vrečer vsaj malo zanimal za zgodovino in medicino, kar pa je bilo v tedanjem času normalno, zato ga lahko primerjamo s povprečno izobraženimi sodobniki. Večina teh ljudi je imela v njegovem času vsaj kakšno zgodovinsko knjigo in knjigo o novo odkritih deželah, te so zanimale predvsem jezuite, ki so tam misijonarili.

Vrečer torej ni imel nobene bolj sodobne knjige o naravi, vesolju ali fiziki, na primer dela Johannesa Keplerja in Galilea Galileja, ali o matematiki in astronomiji; tudi takrat zelo popularna magija ga ni zanimala. Izobražen pri jezuitih, katerih učne vsebine so bile za tisti čas že precej zastarele, se torej za naravoslovne vede ni zanimal več, kot so na univerzi od njega zahtevali. V 18. stoletju pa so jezuitski šolski sistemi za sodobno znanostjo že krepko zaostajali, saj niso sprejemali novih fizikalnih in matematičnih spoznanj in s tem povezanega novega pogleda na svet.

Sam se tudi ni preizkusil v kakšni matematični ali podobni teoretični razpravi.⁹ Na kakšen način se je torej Vrečer izkazoval v matematičnih znanostih, ne moremo ugotoviti, zanimivo pa bi bilo preučiti, ali so kapelice Kalvarije postavljene po matematičnem redu.

S kakšnimi eksperimenti se je torej Vrečer ukvarjal v svojem laboratoriju in kaj je počel s kompasom, železnim vizirjem, matematičnimi inštrumenti in drugim orodjem ter magnetnim kamnom, ki so jih popisovalci inventarja našli v njegovi zapuščini in jih ocenili na borih 26 goldinarjev?¹⁰ Vse kaže na to, da je to orodje potreboval res le za izdelovanje ur. Napis na nagrobniku namreč pravi, da se je Vrečer proslavil z izdelovanjem ur po vsej Štajerski, posebej pa z urami, ki jih je izdelal za observatorij graške univerze. Ta astronomski observatorij ali tako imenovani matematični stolp so

⁹ Teza temelji na pregledu v Gradcu izdanih knjig v času njegovega življenja (GRAFF 1993) ter pregledu drugje na Štajerskem izdanih knjig v tistem času.

¹⁰ Torej teh inštrumentov ni imel veliko. Bili so vredni približno toliko, kolikor sta veljala dva njegova voza, skupaj z vprego in ostalo konjsko opremo, ali pa 25 mernikov koruze ali približno 4 vedra novega vina skupaj s sodi. Matematični in merski inštrumenti, ki jih je F. A. pl. Seethal kupil iz zapuščine Janeza Vajkarda Valvasorja, so bili na primer vredni kar 600 goldinarjev (glej ŠTUHEC 195, str. 115).

postavili leta 1745 na zahodni strani poslopja univerze in je bil med mnogimi napravami opremljen tudi z zimsko in poletno sončno uro.¹¹ Žal ta observatorij ne stoji več.

Očitno je bil Vrečer najbolj izurjen v izdelovanju sončnih ur, saj ne poznamo nobene njegove stenske, žepne ali samostoječe ure, čeprav je štajersko urarstvo relativno dobro raziskano.¹² Predvidevamo lahko, da je izdelal vsaj stensko in srebrno žepno uro, ki sta popisani v zapuščinskem inventarju in sta bili vredni 5 in 20 goldinarjev. Očitno pa je izdeloval prenosne sončne ure, saj je v Muzeju v Wuppertalu (Wuppertaler Uhrenmuseum) v Nemčiji ohranjena njegova prenosna sončna ura iz leta 1754, ki je signirana in datirana z napisom: "Matth. Vretscher P. S. 1754".¹³ To je ekvatorialna minutna sončna ura, izdelana iz medenine, urno številčnico pa ima okrašeno s cizeliranim ornamentom. Ura ima kompas, kaže pa ure, minute, letne čase, mesec in dan. Vrečer je gotovo izdelal še mnogo prenosnih ur, največ sončnih, ki jih še danes opazujemo na južnih stenah štajerskih cerkva (žal nobena ni signirana). Brez dvoma je tudi avtor sončne ure na južni steni desne hiše na domačiji pri Vrečerjevih.¹⁴

Ko je Vrečer umrl, je imel pri sebi za tiste čase nenavadno veliko gotovine. Prislужil si jo je s pridelovanjem oziroma prodajo vina, izdelovanjem ur, leंबरško usnjarno, oljarno v Krajnci, predvsem pa z miloščino, ki so jo na Kalvariji puščali romarji.

Vrečer se je namreč odločil v takrat že romarskem kraju postaviti za tisti čas izredno popularno Kalvarijo – kapele s prizori Kristusovega trpljenja.¹⁵ Božji grobovi in Kalvarije

¹¹ KRONES 1886, str. 257–259, 456, 457; STEGENŠEK 1912, str. 81. Stolp je v literaturi zelo natančno opisan, Vrečerjevo sodelovanje pa se ne omenja nikjer.

¹² STOLBERG 1979; BUČIĆ 1990, str. 19–30.

¹³ ABELER 1977, str. 638 (citirano v BUČIĆ 1990, str. 130).

¹⁴ Na Vrečariji stojita dve hiši, desna ima na kamnitem portalu napis 18 J. N. 20 S. 41, leva pa 18 T. N. 20 K. 91. Sklepamo, da sta bili prenovljeni ali zgrajeni leta 1841 in 1791, obe pa imata isto hišno številko (20), torej sta pripadali enemu posestvu. To, da so imele hiše v tistem času nameščene sončne ure, je sila redko, zato smo toliko bolj prepričani, da je ta ura Vrečerjevo delo.

¹⁵ Kopije jeruzalemskega božjega groba so v Evropi začeli postavljati že v 5. stoletju, postavljanje pa se je razmahnilo po letu 1620, ko je pater Bernardino Amico da Gallipoli izdal knjigo o svetih krajih Palestine. Besedilo je opremil z natančnimi načrti in risbami svetih stavb, zraven pa je zapisal, da naj bi delo služilo gradbenikom. Božji grobovi in prostostoječe plastične skupine Križanja so kmalu postale središče pasijonskih pobožnosti nekega kraja, zato so na poti do njih pogosto nastajale pasijonske postaje v obliki znamenj ali kapelic, prostostoječih kamnitih ali lesenih figur, ki so predstavljale osebe ali dogodke iz Kristusovega trpljenja. Največkrat je taka pot trpljenja nastajala postopoma (na hribu ali ob cerkvi postavljeni kalvariji iz prve polovice 17. stoletja so v prvi polovici 18. stoletja dodajali številne postaje v obliki kapel, sezidali so božji grob, cerkev, posvečeno sv. križu, svete stopnice in druge postaje). Včasih so v tak kalvarijski kompleks vključili tudi kapele s prizori iz Jezusovega otroštva ali Marijinega življenja. Taki kompleksi s številnimi postajami so zlasti značilni za severno Italijo in Poljsko, kjer je bilo na enem mestu tudi preko štirideset postaj. Med njimi sta gotovo najznamenitejša Monte Varallo v Piemontu s petinštiridesetimi postajami iz začetka leta 1493 in Kalvaria Zebrzydowska južno od Krakova z devetinštiridesetimi postajami, zgrajena v letih 1595–1667. Do standardnih 14 postaj križevega pota, kot ga poznamo danes, je prišlo šele v prvi polovici 18. stoletja, do tedaj pa sta bili število in vsebina postaj

so bili namreč v prvi polovici 18. stoletja v širšem avstrijskem prostoru najbolj priljubljeni romarski centri in so privabili po petkrat več ljudi kot drugi starodavnejši in tradicionalnejši romarski kraji.¹⁶ Marijina župnijska cerkev je bila starodaven cilj romarjev, zlasti na praznik Marijinega vnebovzjetja.¹⁷ Cerkev sv. Roka nad Šmarjem (Rok goduje le dan za Marijinim vnebovzetjem) pa je bila postavljena zaradi zaobljube v času kuge leta 1645 in je bila prav tako zelo obiskana. Vrečer je menil, da je povezava teh dveh cerkva s podobami Kristusovega trpljenja velika priložnost za poglobljanje verskega življenja romarjev ter njihov množičnejši obisk. Tako je za leto 1760 vizitator poročal, da se 15. in 16. avgusta v cerkvi sv. Roka slovesnosti udeleži 12.000 romarjev.¹⁸ Vrečer se je okrog leta 1738 najprej lotil prenove cerkve sv. Roka in s tem ustvaril eno najlepših baročnih sakralnih notranjščin na Slovenskem. Cerkev so znotraj v celoti preoblekli s stopnjevanimi pilastri s štukiranimi kapiteli, stropove in vsa ostenja pa so bogato štukirali in poslikali. Pri tem so najverjaneje sodelovali kvalitetni bavarski oziroma wessobrunnski štukaterji in freskanta Jožef Weittenhiller in Jožef Anton Lerchinger.¹⁹ Leta 1745 se je Vrečer lotil postavljanja petih kalvarijskih kapel, ki so bile opremljene s prizori žalostnega dela rožnega venca, do leta 1753 jih je postavil še osem.²⁰ Pri načrtovanju kapelic je morda sodeloval mariborski arhitekt Jožef Hoffer,²¹ pri opremi pa so spet sodelovali bavarski štukaterji, slikar Weittenhiller in drugi freskanti. Šmarska Kalvarija je gotovo najučinkovitejša baročna scenska postavitev, kar jih premore Štajerska.²²

Ob popisu Vrečerjevega premoženja je komisar našel kar 3.549 goldinarjev, 8 krajcarjev in 2 denariča, kar je bilo v tistih časih za župnika kmečkega rodu ogromno.²³

zelo poljubni. Največkrat je bila osnova pet ali sedem kapel z glavnimi prizori iz Kristusovega trpljenja, ki so jim kasneje dodali še druge postaje.

¹⁶ V Austeinu pri Gradcu (po katerem se je bržkone zgledoval tudi Vrečer) ali v Eisenstadtu so na primer med leti 1711 in 1720 našeli kar 450.000 obhajancev, med njimi celo romarje z Bavarske, med tem ko je bilo v istem obdobju samo 10.000 obhajancev v Marijinem Celju (Mariazell), ki velja za najpomembnejše avstrijsko romarsko središče vseh časov (LEHMANN 1970, STR. 134, 135; BRUNNER 1992, str. 96).

¹⁷ GUGITZ 1955, str. 243.

¹⁸ OŽINGER 1991, str. 508; GUGITZ 1955, str. 246; Organizirane pa so bile tudi župnijske procesije, na primer iz Žusma (NŠAL, ŽA, Matricula seu Directorium Excursuum et Peractionum Parochiae Siessenheimensis Sancti Jacobi, 1722; NŠAL, ŽA, Matricula seu Directorium Excursuum et Peractionum Parochiae Siessenheimensis Sancti Jacobi, 1748).

¹⁹ MUROVEC 2001, str. 120. Za problematiko avtorstva fresk glej še CEVC 2007 str. 48, 49, 74–85.

²⁰ V zadnji sta združeni dve postaji. Za ikonografijo postaj glej STEGENŠEK 1912, str. 24 in dalje.

²¹ KEMPERL 2001, str. 176.

²² Mišljena je historična dežela, torej na obeh straneh meje, kjer so v 18. stoletju postavili zelo veliko Kalvarij. Za Kalvarije na avstrijskem Štajerskem glej *Steirische Kalvarienberge* 1990 in BRUNNER 1992.

²³ Da sem si ustvarila pravo sliko o finančnem stanju Mateja Vrečerja v razmerju do drugih duhovnikov, sem pregledala vse dostopne datirane testamente in inventarje župnikov (ne vseh duhovnikov), ki so umrli med leti 1753 in 1763 (pet let pred ali pet let za Vrečerjem) in so hranjeni v Arhivu republike

Pri Francu Jamniku je imel deponiranih 2.483 goldinarjev in 20 krajcarjev, in sicer dukate in cesarske tolarje. V župnišču so v dvojni modri mošnji iz kože nekega plazilca našli kremiške dukate, cesarske dukate, krone in tolarje v vrednosti 957 goldinarjev in 34 krajcarjev, v posebnem predalu so bili krone in tolarji v vrednosti 86 goldinarjev in 90 krajcarjev, v nekem drugem mošnjičku pa še kovanci v vrednosti 20 goldinarjev, 44 krajcarjev in 2 denariča.

Pri štajerskih deželnih stanovih je imel naloženih še dodatnih 500 goldinarjev, veliko premoženja pa je imel tudi v zadolžnicah. Takrat je bilo v navadi, da so se ljudje pogosto zadolževali, zadolžnice pa so uporabljali tudi kot plačilno sredstvo. Tako je imel Vrečer v lasti zadolžnici Kristine grofice Gaisruck in Erlachstein za 260 goldinarjev, dve drugi zadolžnici sta znašali še 90 goldinarjev. Nekaj goldinarjev so mu bili dolžni tudi posamezniki v obliki različnih dajatev: Jakob Kampuš, podložnik gosposčine Zbelovo, desetino za leto 1757 v obliki poldruega vedra vina (45 krajcarjev), podložnik župnišča Simon Ujec mu je dolgoval 5 goldinarjev, Matej Šmaher 15 krajcarjev v zvezi z gorskim pravom za polovico leta 1757, Andrej Dežman pa vedro vina za leto 1757. Podložniki župnišča so mu za davek dolgovali 66 goldinarjev 48 krajcarjev in 2 denariča v gotovini ter petindvajset mernikov pšenice ter pol mernika prosa (v skupni vrednosti 25 goldinarjev in 12 krajcarjev). Razne stranke so mu dolgovale približno 245 goldinarjev. Tako je imel Vrečer poleg gotovine naloženih še 1.193 goldinarjev, 35 krajcarjev in 2 denariča.

Najvrednejša Vrečerjeva zapuščina poleg gotovine je bilo vino, ki je bilo skupaj z vinskimi posodami vredno kar 3.461 goldinarjev in 3 krajcarje in merilo približno 8.500

Slovenije (ARS) in Nadškofijskem arhivu v Ljubljani (NŠAL) (ARS, Zapuščinski inventarji, šk. 4, lit. A, št. 57; šk. 12, lit. B, št. 68; šk. 22, lit. E, št. 35; šk. 29, lit. F, št. 53; šk. 33, lit. M, št. 104; šk. 99, lit. R, št. 92, 98; šk. 103, lit. S, št. 130; šk. 106, lit. S, št. 136; šk. 107, lit. S, št. 149, 161; šk. 108, lit. S, št. 173; ARS, Testamenti III. št. 11, 17, 39, 46, 56, 63, 69, 75, 73, 90; NŠAL, Duhovniški inventarji, fasc. 2; NŠAL, Duhovniški testamenti, fasc. 6, 7.) Teh župnikov je osemnajst, od tega jih je pet plemiškega porekla: dva grofa, en baron, dva plemenita. S temi petimi se Vrečer zaradi kmečkega porekla v resnici ne more primerjati, saj so imeli veliko podedovanega premoženja v nepremičninah ali zadolžnicah. Od vseh teh župnikov Vrečerja po premoženju prekaša le Franc Leopold pl. Schlangenburg, župnik v Pliberku (župnija je v tistem času spadala pod ljubljansko škofijo), ki je umrl leta 1763 (NŠAL, Duhovniški inventarji, fasc. 2). Ta je zapustil kar 37.914 goldinarjev, 42 krajcarjev in 3 denariče, in sicer večinoma v zadolžnicah, prekašal pa ga je tudi v hranjenju gotovine; te je imel 5.440 goldinarjev in 53 krajcarjev. Vsi drugi njegovi sodobniki so umrli mnogo revnejši. Če pliberškega župnika, ki po premoženju res izstopa, iz te družine izločimo, imajo župniki v povprečju 2.344 goldinarjev premoženja, če pa izločimo še vse plemiškega rodu, pa le 2.110 goldinarjev, kar je približno štiri in pol krat manj kot Vrečer. Tudi v količini doma hranjene gotovine ga prekaša le Schlangenburg, pri njem so našli 5.440 goldinarjev in 53 krajcarjev, pri drugih petnajstih pa v povprečju le približno 280 goldinarjev, kar dvanaajstkrat in pol manj kot pri Vrečerju. Vrečer je imel tudi največje količine pridelanega in shranjenega vina.

veder.²⁴ Tega je v sodih hranil v raznih kletih. Doma je imel veliko in malo klet, klet v beneficiaturi, klet v Strajni v Halozah, kjer je imel gorice, v Šmarju pa v Skobliševi hiši ter v hramu.

Matej Vrečer je imel tudi nekaj nepremičnin, ki so bile njegova last in niso spadale pod župnišče. Trg Lemberg je bil v 18. stoletju močan center usnjarske obrti, zato je imel tudi Vrečer tam svojo usnjarsko delavnico, vredno 60 goldinarjev.²⁵ Iz Skobliševe zapuščine je kupil kmetijo v Šmarju, ki je bila ob njegovi smrti vredna 200 goldinarjev, njegov je bil še košček gozda, ki je spadal pod gorsko pravo novokloštrskih dominikancev, polovična huba v Šmarju ter svobodna kmetija v Krajnčici.

V času, ko so bivališča plemičev in bogatejših meščanov, pa tudi nekaterih župnikov plemiškega rodu, krasili porcelan, zavese, ogledala, špalirji ali stenske poslikave, plemstvo pa se je kosalo v bogastvu oblek in nakita, se Vrečer ni kaj dosti zmenil za te novosti. Poleg kuhinjskih posod, ki so bile v večini železne in bakrene (lonci, čebri, ražnji, ognjiščne koze, posode za vodo, ponve, žari, kavljji), je imel nekaj kositrnih skled, skodel in klešč ter dve keramični skledi. V teh posodah so nosili jedi na mizo v glavnem ob nedeljah in praznikih ali ko so Vrečerja obiskali gostje. Ti so lahko jedli iz kositrnih krožnikov in pili iz kositrnih bokalov, pomagali pa so si s srebrnimi žlicami in noži z medeninastimi ročaji.²⁶ Zaman pa v popisu jedilnega pribora iščemo vilice, ki so bile takrat že kar razširjene. Morda ga je od nabave in uporabe odvrčala tedaj še vedno precej razširjena miselnost, da so vilice hudičevo orodje.²⁷ Čistemu pogrinjku na veliki jedilni mizi iz trdega lesa je služilo osem dvojnih damastnih prtov, osemindvajset servet in pet brisač. Gostje so sedeli na usnjenih stolih,²⁸ le trem so bili namenjeni naslanjači, mizo pa je lahko osvetljevalo šest medeninastih svečnikov. V točajni omari, kjer bi se moral bohotiti porcelan, so stale majolične posode in kozarci, ki so bili vsi skupaj vredni le goldinar.²⁹ Jedilnico so krasile le majhne slike, ki so bile ob popisu inventarja brez vrednosti, in nekaj preprog.³⁰

²⁴ Žal v zapuščinskem inventarju ni navedeno, katero vedro so imeli v mislih: celjsko, mariborsko, graško, malo ali veliko, zato vina ne moremo pretvoriti v litre. Vsekakor je imel Vrečer na zalogi čez 100.000 litrov vina, kar je tudi za današnje vinogradnike ogromno.

²⁵ Usnjarno je prav gotovo v prvi vrsti potreboval sam, kajti tako vnet lovec, kot je bil Vrečer, je moral strojiti veliko živalskih kož.

²⁶ Teh je imel Vrečer po dvanajst.

²⁷ Za uporabo vilic pri jedi glej KUHAR 2002, str. 22.

²⁸ Tudi teh je bilo dvanajst.

²⁹ Župniki plemiškega rodu (glej op. 21) so ga v glavnem prekašali v številu in vrednosti srebrnine (srebrni jedilni pribori, solnice, zaponke za čevlje in ovrate zaponke, prstani, tobačnice). Ponavadi so

Pri Vrečerju se družba ni kratkočasila z igranjem kart ali drugimi igrami,³¹ Vrečer tudi ni poznal počivanja na zofah. Poleg pitja kave se je vdajal le še eni običajni razvadi – njuhanju tobaka.³² Ob posebnih priložnostih je lahko postregel s kavo, ki je bila sredi 18. stoletja že precej razširjena.³³ Imel je tri bakrene kavne skodelice, tri medeninaste žličke in eno bakreno ročko za kuhanje. Okus kave je lahko izboljšal s sladkorjem, ki je bil še v sredini 18. stoletja statusni simbol in uporabljan le v kuhinjah najvišjih družbenih slojev. Vrečer ga je hranil v medeninasti posodi.

Posli so se morali zadovoljiti z lesenimi krožniki, pocinkanimi noži in platnenimi stoli.³⁴ Kuhinjske posode, razen kositrne posode za sol, dveh medeninastih možnarjev, medeninaste ponve, tehtnice in ognjiščne koze, niso imele večje vrednosti. V gospodinjstvu so uporabljali še osemnajst žitnih skrinj, dva čebra za mošt, vinski lijak, nišo za kruh in skrinjo za moko.

V sobah šmarskega župnišča so bili v glavnem le mize in omare: v kabinetu sta stali miza iz mehkega lesa in pisalna miza s policami za knjige, kjer je Vrečer uporabljal tudi kovinski pisemski etui. V sprejemnici je bila okrogla miza za stranke in še ena štiriogla. V sobah sta stali dve črno luženi omari iz trdega lesa in ena iz mehkega lesa z rešetkami. V župnišču so bile še tri postelje in več potovalnih skrinj.

Ob pitju kave in njuhanju tobaka je bila največja Vrečerjeva strast lov. Posedoval je kar dvanajst pušk (*Flint*) in sedem pištol, ki so bile skupaj vredne 40 goldinarjev. Poleg tega je imel še štiri puške, imenovane *Kugl Rohr* (16 goldinarjev), dve puški, imenovani *Spanisches Rohr*, ki sta bili obiti s srebrom in medenino (3 goldinarje), in tri samostrele, vredne 1 goldinar in 30 krajcarjev. Za hitrejše zasledovanje divjadi sta v hlevu stala star in mlad konj.

imeli tudi porcelanaste skodelice za kavo in čokolado, začimbe, prostore pa so krasili zavese, ogledala, dragocene slike ter špalirji.

³⁰ Vrečerjevo župnišče je stalo na mestu sedanjega, ki ga je postavil dekan Franc Perian med letoma 1796 in 1798. Načrt zanj je leta 1792 izrisal P.E. Ringelsdorf (Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Pläne, Mappe 2/1, Architektur, Cillier Kreis).

³¹ V 18. stoletju je bilo igranje kart in drugih iger močno razširjeno in skoraj ni bilo meščanske ali plemiške hiše, ki ne bi imela igralnih mizic. Za razširitev iger na srečo na Kranjskem glej WEIGL 2000, str. 75–78.

³² V zapuščinskem inventarju namreč najdemo dva njuhalna robca. Za njuhanje tobaka že v 17. stoletju glej ŠTUHEC 1995, str. 122, 123.

³³ Za pojav kave v zapuščinskih inventarjih v začetku 18. stoletja glej ŠTUHEC 1995, str. 120–122.

³⁴ Krožnikov je bilo sedemnajst, nožev dvanajst, stolov pa šest.

Konja je lahko vpregel tudi v voz, imel je namreč dva novejša voza, enega starejšega in pokrito kočijo. Poleg konj pa so bili v hlevu še par vlečnih volov in par mladih volov, pet krav, štiri velike in pet mladih svinj, še eno kravo pa je imel Vrečer v vzreji pri Mihi Lorgerju v Globokem pri Šmarju.

Vsa Vrečerjeva obleka s perilom vred je bila vredna 206 goldinarjev, 14 krajcarjev in 2 denariča. Na razpolago je imel več suknjičev; najdražji je bil svilen in podložen, imel je še sivega in vijoličnega, enega s telovnikom, in še štiri ponošene, dva modra in dva črna, ter en talar. Suknjiče in telovnike si je zapenjal z medeninastimi ali belo oblečenimi gumbi, talar pa s črnimi. K suknjiču je nosil štiri pare hlač, izbiral je lahko med sedemnajstimi srajcami iz domačega platna. K tem si je zavezal enega izmed štirinajstih muslinastih šalov, k talarju pa si je namestil kakšnega od desetih boljših ovratnikov. Pozimi se je grel s tremi različnimi kožuhi ali z dolgima črnima plaščema, za varovanje glave pa je imel dva klobuka. Lahko je izbiral med štirimi pari čevljev, štirimi pari škornjev in trinajstimi pari različnih nogavic. K perilu so spadali štiri nočne čepice, jutranja halja, flanelasti životec, osem parov životcev iz navadnega platna, tri majice in brivski prt. Med posteljnimi perilom pa so našli štiri prevleke za blazine ter 6 vatlov rjuh. V omarah je na krojenje čakalo še 4 vatele finega vijoličnega holandskega sukna in štiri vatele črnega, 4 vatele črnega platna, 42 vatlov črne volne, 6 vatlov kranjskega barantina, 8 vatlov muslina, 4 vatele grobega zelenega sukna, 2,5 vatele rdečega navadnega sukna, nekaj strojenih živalskih kož, dva kosa nebeljene jutrovine, 8 kosov mikanega platna ter damast – 17 vatlov domačega in 9 vatlov širokega (vsega blaga skupaj približno 90 metrov).

Med Vrečerjeve osebne predmete lahko prištejemo še dva dežnika, dve torbi iz siline, torbo iz zajčje kože ter umivalnik.

Med posteljno opremo so v župnišču našli 5 pernic, 2 žimnici, 14 pernatih blazin in pet glavnih blazin, 6 odej in dva koca.

Vrečer je imel nekaj mesecev pred žetvijo kašče polne različnih žit: 23 celjskih mernikov pšenice, 25 koruze, 2,5 ječmena, 6 fižola, 7 koruze, 4,5 ajde, 7 črne zmesi, 6,5 prosa in 15 ovs; skupaj približno 3600 litrov, ki so bili ocenjeni na 92 goldinarjev in 6 krajcarjev. Tudi veliko mesa je imel v zalogi: 4 pakete slanine (161 funtov), 9 funtov sala, 27 prekajenega mesa in klobas ter 26 svežnjev masti; skupaj približno 135 kilogramov.

Včasih si je privoščil tudi tropsko sadje, na primer limone, pa tudi želve (ki jih je najbrž porabil za juho), saj so za to iz zapuščine plačali celjskemu trgovcu Jamniku.³⁵

Kot večina duhovnikov je tudi Vrečer veliko denarja zapustil cerkvam in bratovščinam. Cerkvam sv. Martina na Teharjah, Sv. Ane na Vrheh in sv. Janeza Krstnika v Prežinu je zapustil po en zlatnik, cerkvi sv. Lovrenca, ki je tedaj spadala pod teharsko župnijo, pa pet zlatnikov ter nekaj najboljšega platna za liturgična oblačila. Bratovščini sv. Mihaela v Mengšu je prav tako namenil en zlatnik v zameno za oznanitev njegove smrti. Vrečer se je v to bratovščino, ki je med svoje člane sprejemala le klerike, vpisal leta 1745.³⁶ Vanjo je bilo vpisanih več kot tisoč župnikov, kaplanov, beneficiatov, vikarjev in drugih duhovnikov s cele Kranjske, Notranjske in Štajerske, med njimi tudi Franc Anton Torta de Grienthal, komisar popisovanja Vrečerjeve zapuščine.³⁷ Bratovščini sv. Jožefa pri graških karmeličanih in bratovščini sv. Ane pri diskalceatih v Münzgrabnu (danes predmestje Gradca) je zapustil po en zlatnik z obvezo ene maše pri privilegiranem oltarju. Bratovščini Rešnjega telesa v Zibiki je namenil 2 goldinarja, bratovščini sv. Rožnega venca na Ponikvi 6 in Marijini bratovščini na Sladki Gori 8 goldinarjev. Cerkvi sv. Roka v domači župniji je zapustil 6 skled, vrednih 4 goldinarje in 36 krajcarjev.

Očitno se je Vrečer močno zavedal problema propadanja kapel Kalvarije, zato je v oporoki ogromno denarja namenil za obnovo. Kot univerzalno dedinjo njegovega imetja pa je izvolil šmarsko župnijsko cerkev. Njej je pripadel denar od prodanega vina v veliki kleti, in sicer 500 goldinarjev. Od tega denarja je Vrečer želel, naj se čimprej postavi nov glavni oltar iz mavca, za katerega je že imel načrt, ostali denar pa naj se naloži in naj se porablja za obnovitev Kalvarije. Šmarski cerkvi je ostalo še vse drugo nerazdeljeno, in sicer 2.664 goldinarjev, 34 krajcarjev in 2 denariča.

Po kaplanu Juriju Vrbniku, ki je skupaj z Matejem Vrečerjem že leta 1752 ustanovil beneficij (skupaj sta za ta namen namenila 2.600 goldinarjev), je ostal naložen kapital 1.600 goldinarjev. Od tega je Vrečer 100 goldinarjev s 5% letnimi obrestmi namenil delno mežnarju, delno za osvetlitev cerkve, 1.500 in obresti pa za vzdrževanje tretjega duhovnika pri novoustanovljenem beneficiju.

S 500 goldinarji je pri Kalvariji ustanovil večnega puščavnika. Zanj je določil vrsto pravil, ki jih je eremit moral upoštevati. Stanoval je v zanj zgrajenem eremitoriju,

³⁵ Po Vrečerjevi smrti so morali plačati gospodu Jamniku za poslano želve in limone. Želve so bile v tistem času običajna jed, zlasti v samostanih, kjer je bilo prepovedano uživati meso štirinožnih živali (KUHAR, MLINARIČ 2002, str. 68–83).

³⁶ Duhovniška bratovščina 1894, str. 432.

³⁷ Ta se je vpisal leta 1753 (Duhovniška bratovščina 1895, str. 447).

skrbeti je moral za kapele in njihovo čistočo ter morebitno popravilo. Te stroške je kril z denarjem iz cerkvene blagajne. Vsak petek je moral zmoliti del rožnega venca v kapeli Bičanja, poleg tega pa še litanije Kristusovega trpljenja, vsako soboto v kapeli Žalostne matere božje poleg Lavretanskih litanij še za Vrečerjevo dušo. Eremit je moral biti delaven, pošten, urejen, vzdržen, zgled pobožnosti, svojemu stanu primereno se je moral ukvarjati z ročnimi deli. Župniku na Kalvariji je moral pridno služiti, romarje spremljati z molitvami in petjem pobožnih pesmi, prizadevati si je moral za večjo splošno pobožnost. Redno je moral prejemati sveti zakrament, župnik pa ga je lahko zaradi neizpolnjevanja dolžnosti odstavil. Prvega eremita je nastavil že Vrečer sam, in sicer Roka Edererja, ki se je preživljal tudi z izdelovanjem srebrnine. Njemu je Vrečer ob smrti zapustil tretjino laboratorija in tretjino orodja pri *Passlarbeit* v vrednosti 8 goldinarjev in 40 krajcarjev.

Tudi zadolžnici Kristine grofice Gaisruck za 260 goldinarjev je v glavnem namenil za župnijsko cerkev, in sicer za razsvetljavo, nekaj pa za popravilo eremitaže. Iz tega denarja pa je ustanovil tudi *Aniversarij* – enkrat letno obhajanje njegove smrti z zadušnico in tiho mašo. 5% obresti pa je namenil duhovnikom, organistom in mežnarjem.

Izvrševalec oporoke Franc Ksaver Jamnik se kjub Vrečerjevemu apeliranju na njegovo vest ni izkazal kot najboljši skrbnik denarja, ki ga je Vrečer zapustil za obnovo kapelic in za postavitev oltarja. Novega oltarja ni postavil,³⁸ pa tudi kapele so začele počasi propadati. Že leta 1778 je vizitator, goriški nadškof Rudolf Jožef Edling, kapele našel zapuščene, omet je odpadal, nekateri kipi pa so bili razmetani.³⁹

Ob popisu Vrečerjeve zapuščine so morali najprej poplačati vsem, ki jim je bil Vrečer dolžan za razne usluge in dela. 12 goldinarjev in 36 krajcarjev so plačali zdravniku Ignaciju Freyu za zadnji obisk, z 20 goldinarji pa so poravnali dva računa v mariborski apoteki. Gospod Pichler iz Celja je zahteval 6 goldinarjev in 24 krajcarjev, celjski livar zvonov pa 13 goldinarjev in 12 krajcarjev. Gospod Jamnik iz Celja je za poslane limone, želve in drugo moral dobiti še 2 goldinarja in 1 krajcar. Eremitu Roku Edererju je bil Vrečer dolžan še 8 goldinarjev in 20 krajcarjev za delo s srebrnino. Gospoščini Zbelovo je ostal dolžan še vinsko desetino za štiri leta v vrednosti 9 goldinarjev in 3 krajcarje.

³⁸ Podrobneje o tem glej STEGENŠEK 1912, str. 86.

³⁹ Steiermärkisches Landesarchiv Graz, Handschriften 694, Status Parochiae St. Martini in Paack in Styria sub Archidiaconatu Sitticensi peracta ibidem visitatione Canonica a Cel.mo ac R.mo D. D. Rodulpho Josepho Archiepiscopo Goritiensi Ordinario die 20.ma et 21.ma Junii 1778.

Vsej služničadi, in sicer Jožefu, Luciji, Neži, Mici, Luciji iz Kranjske in Juriju Pahtinu, so na Vrečerjevo željo izplačali za delo polovice leta 16 goldinarjev in 80 krajcarjev. Janezu Honigu, Jerneju Pašku, Andreju Ferlešu, Jakobu Kampušu, Blažu Slatenšku in Francu Linhartu so neplačane račune izplačali v vinu, kar je bilo vredno 4 goldinarje in 15 krajcarjev. Tesarju Jakobu Kampušu pa je Vrečer zapustil še puško, vredno 3 goldinarje. Duhovniku, ki je Vrečerju lajšal zadnje ure, so na Vrečerjevo željo izplačali 2 zlatnika, duhovniku Primožu Slomšku pa 20 goldinarjev za vsebino kodicila (dopolnila k oporoki). Mežnarju, ki je Vrečerja pokopal, so plačali 4 goldinarje, ostalim šestim mežnarjem pa vsakemu po 1 goldinar 5 krajcarjev, grobarju 1 goldinar in 30 krajcarjev, za objavo smrti pa so plačali 3 goldinarje in 35 krajcarjev. Duhovnikom, ki so sodelovali pri pogrebu, so izplačali skupaj 94 goldinarjev in 30 krajcarjev. Dva goldinarja so popisovalci inventarja izplačali kuhinji v Šmarju za obroke v času inventure. Za opravljanje maš so iz zapuščine izplačali še 221 goldinarjev in 40 krajcarjev.

Ker je vse pohištvo in posodje v župnišču Vrečer zapustil sorodnikom, so 120 goldinarjev namenili za nakup novega župniškega inventarja, 3 goldinarje v posteljnini pa za obogatitev beneficijne hiše. Za dopolnitev župniškega inventarja je namenil tudi skoraj vse žito, le 8 mernikov (ki so bili vredni 6 goldinarjev, 42 krajcarjev) je dal razdeliti med revne ljudi. V zvezi z gradbenimi deli pri hlevih, zvoniku in župnišču, ki so ostala neplačana in so jih ocenili tesarji Jakob Kampuš ter Andrej in Gregor Perun, so izplačali še 72 goldinarjev in 30 krajcarjev. Graški ubožnici pa je testator namenil 10 goldinarjev.

Svojim domačim je Vrečer med drugim zapustil veliko gotovine, a s posebnim opozorilom, da to ni njegova dolžnost, ampak le dobra volja. Pozval jih je, naj se ne pritožujejo, kajti nikomur ni nič dolžan, za podarjeno pa naj se ga spominjajo in naj molijo zanj. Izvrševalcu oporoke je naročil, naj tistemu, ki z njegovo voljo ne bo zadovoljen, izplača le 5 goldinarjev ali pa celo nič.

Vrečerjeva mama Marjeta je podedovala kravo in dve svinji v vrednosti 8 goldinarjev in 15 krajcarjev.

Brat Jernej je podedoval zadolžnico za 500 goldinarjev, ki je bila fidejkomisna ustanova.⁴⁰ Vrečer je določil, naj od te zadolžnice Jernej uživa po 5% obresti na leto. Po njegovi smrti bi fidejkomis pripadel najstarejšemu sinu Martinu, ki je bil poročen na domačiji, in po njem najstarejšemu živečemu moškemu potomcu, ki bo gospodaril na

⁴⁰ Fidejkomis je premoženje, ki se ga ni smelo prodajati ali obremeniti in so ga posamezni družinski člani dedovali po vrstnem redu, kot ga je določil ustanovitelj.

Vrečariji. Če pa bi moška veja po Martinu izumrla, naj zadolžnica preide na Jurija Vrečerja, sina brata Blaža, in na njegove naslednike.⁴¹ Imetnik te zadolžnice se je moral obvezati, da bo dal letno zanj brati mašo. Jerneju je brat namenil še 200 goldinarjev v gotovini in 4 štartine starega vina (okrog 2100 litrov), ki so bili vredni 56 goldinarjev. Poleg tega je Jernej iz zapuščine dobil še puško *Flinto* in puško, imenovano *Kugl Rohr*, stensko uro, konja, petino orodja in hišne opreme, petino preostale obleke, šest skled in osem krožnikov, posteljo z vzmetnico, dve blazini, dve odeji, dva medeninasta svečnika in preprogo ter nekaj žita (v skupni vrednosti 66 goldinarjev, 7 krajcarjev in 2/3 denariča). Jernejevemu sinu Jerneju je iz zapuščine pripadlo 50 goldinarjev in šest krožnikov v vrednosti 6 goldinarjev, Jernejevi hčerki pa 50 goldinarjev v gotovini.

Bratu Gregorju je namenil 200 goldinarjev v gotovini in 4 štartine dobrega vina (okrog 2100 litrov) s sodi vred v vrednosti 60 goldinarjev. Gregor je dobil še puško, par volov, petino orodja in hišne opreme, petino preostale obleke, nekaj posteljnine in nekaj žita (v skupni vrednosti 64 goldinarjev, 24 krajcarjev in 2/3 denariča). Gregorjev sin Lovrenc je dobil 80 goldinarjev v gotovini, pa puško, približno šestino orodja in hišne opreme ter nekaj žita, v skupni vrednosti 15 goldinarjev, 48 krajcarjev in 3 ter 1/9 denariča. Gregorjevi hčeri Neži Rozman je odpustil dolg 30 goldinarjev, pridal pa še 40 goldinarjev ter po šest skled in krožnikov, dva medeninasta svečnika in preprogo v skupni vrednosti 10 goldinarjev, 48 krajcarjev. Njenim otrokom pa je namenil 60 goldinarjev.

Nečakom, otrokom pokojnega brata Blaža, je Vrečer namenil gotovino: Andreju 15, Gregorju 34, Janžetu Hlačerju 40, Blažu 40, Mariji Matekok 15 in Neži Krajner 24 goldinarjev, tisti, ki je poročena Stepišnik, pa je odpustil dolg 42 goldinarjev. Posebej pa je obdaril Blaževega sina Jurija, ki je bil pri njem v službi kot ključar župnijske cerkve.⁴² Zanj je namenil kar 500 goldinarjev gotovine, Skoblišovo hišo z vsemi pritiklinami (vredno 200 goldinarjev) in Verbegovo polhubo (45 goldinarjev), v zameno pa je moral dati vsako leto za eno mašo. Zapustil mu je še kos gozda, ki ga je prevzel od samostana Novi Klošter, vino v Zastranju, v hramu v Šmarju, v obeh Skobliševih hlevih in v beneficiatovi hiši skupaj s sodi (299 goldinarjev in 45 krajcarjev) ter dve zadolžnici, eno za 60 in drugo za 30 goldinarjev. Jurij je podedoval tudi par mladih volov, dve kravi, starega konja, dve svinji in štiri male svinje, tretino orodja in hišne opreme, tretjino preostale obleke, vse preostalo posodje, vso ostalo posteljnino, štiri medeninaste svečnike, dva medeninasta možnarja, nekaj medeninastih posod, eno novo in pet starih

⁴¹ Očitno pa je rod Vrečerjev, ki so ostali na domačiji, hitro izumrl, kajti že leta 1841, ko so prezidali desno hišo, je bil gospodar neki J. S., kot piše na portalu (glej op. 12).

⁴² OŽINGER 1991, str. 508, 500.

preprog, tretjino laboratorija in orodja pri *Passlarbeit*, tri samostrele, nekaj vinskih posod ter 18 mernikov različnega žita v skupni vrednosti 191 goldinarjev, 13 krajcarjev in $1\frac{1}{3}$ denariče.

Nečakinji Mariji Slomškovi, hčerki pokojnega brata Janžeta, je zapustil 300 goldinarjev gotovine pod pogojem, da jih porabi 100, ostale pa naloži za svoje otroke. Če pa bo ostala brez potomcev, naj pripade ta denar sestri Marjeti, kasneje pa Juriju Vrečerju. Poleg tega je Mariji zapustil še kravo, šestino orodja in hišne opreme, nekaj vinskih posod ter nekaj žita v skupni vrednosti 18 goldinarjev, 48 krajcarjev ter 3 in $\frac{1}{9}$ denariča. Druga Janžetova hči Marjeta je podedovala 180 goldinarjev v gotovini, usnjarsko delavnico v Lembergu vredno 60 goldinarjev, ter tretino preostale obleke, šestino orodja in hišne opreme ter nekaj žita v skupni vrednosti 12 goldinarjev, 48 krajcarjev in $3\frac{1}{9}$ denariča.

Nečakoma Adamu in Janžetu, sinovoma pokojnega brata Urbana, je zapisal vsakemu po 50 goldinarjev, polovico svobodne proizvodnje olja v Krajnčici, vredno 50 goldinarjev, Adamu še suknjič, kamižolo, par hlač, dežni plašč, tri srajce, štiri šale, klobuk, dva para čevljev, dva para nogavic in še nekaj drugih manjših kosov obleke, tretjino laboratorija in orodja pri *Passlarbeit* v skupni vrednosti 29 goldinarjev in 18 krajcarjev, Janžetu pa še kravo, vredno 6 goldinarjev.

Nečakinji Marija Ferleš in Neža, hčerki pokojnega brata Urbana, sta dobili prva 10, druga pa 30 goldinarjev in štartin vina (okrog 525 litrov), vreden 10 goldinarjev.

Dedičem mrtve sestre Uršule Novak je zapustil 30, otrokom umrle sestre Marije Anderluh pa 100 goldinarjev.

Mateju Dacerju, ki je bil očitno sin njegovega podložnika in je najbrž študiral na graški univerzi, je zapustil dve pridigarski knjigi Lacroixa, knjigo *Teološki kurz* A. Schnella ter vse manjše neocenjene knjige. Podedoval je tudi nekaj preostale obleke in nekaj perila v vrednosti 19 goldinarjev in 12 krajcarjev.

Vrečer pa ni pozabil tudi na svojega naslednika, župnika Jožefa Maksimilijana Schröthinger pl. Naydenbergga; tudi njemu je zapustil puško, vredno 3 goldinarje.

Matej Vrečer, ki ga napis na nagrobniku imenuje slovitega matematika in izdelovalca ur, se nam je ob tem razisovanju res pokazal kot odličen izdelovalec ur, kajti njegova datirana in signirana ekvatorialna minutna sončna ura iz medenine, ki jo hrani urarski muzej v Wuppertalu (Wuppertaler Uhrenmuseum) v Nemčiji, je vrhunske izdelave. Njegova je najbrž še prenekatera sončna ura na Štajerskem.

Vrečer pa je bil poleg dušnega pastirja in urarja predvsem spreten gospodarstvenik, ki je v vsaki stvari našel priložnost za zaslužek in kopičenje premoženja. V primerjavi z župniki, svojimi sodobniki, je bil očitno nenavadno navezan na materialne stvari, saj je vse svoje imetje v oporoki prav po pikolovsko našteval in razdeljeval. Nihče od drugih župnikov v njegovem času si ni dal toliko opravka z vsako posamezno skledo ali denaričem, njegova oporoka pa je zato tudi najdaljša.⁴³ Glede na uvodno latinsko besedilo testamenta pa je bil ta pobožni duhovnik tudi človek iz mesa in krvi z mnogimi človeškimi slabostmi. Zato je v oporoki poskrbel, da so se za zveličanje njegove duše brale številne maše, bogato je obdaril cerkve, bratovščine, posebej poskrbel za župnijsko cerkev in cerkev sv. Roka s Kalvarijo, pomislil pa je tudi na tiste, ki jih je v svojem pestrem življenju kakorkoli prizadel. Prisluzenega denarja ni trošil za porcelan, srebrnino, lasulje, nakit, ogledala in druge pridobitve 18. stoletja, kovance je raje skrbno nalagal v zadolžnice, ali jih skrival v mošnjah in predalih. Čeprav so njegove denarne ustanove za obnovo cerkva in Kalvarije sčasoma propadle, se nam je prav zaradi njegovega gospodarnega odnosa v današnje dni ohranil eden najkvalitetnejših spomenikov baročne celostne umetnine.

⁴³ Glej op. 23; večina oporok njegovih sodobnikov župnikov je napisana na nekaj straneh, Vrečerjeva pa na kar dvajsetih. Tudi popisovalci premoženja so imeli večinoma veliko manj dela, kot v šmarskem župnišču.

4. OBJAVA VIROV

Testament in zapuščinski inventar sta del obsežnejšega arhivskega gradiva, tematsko vezanega na župnijo Šmarje pri Jelšah, ki ga hranijo v Štajerskem deželnem arhivu (Steiermärkisches Landesarchiv) v Gradcu v fondu Geistliche Stiftungsakten. Testament se nahaja v fasciklu 561/1, St. Marein, sekundarno oštevilčen od 1 do 11, zapuščinski inventar pa v fasciklu 561/3, St. Marein, oštevilčen od 115 do 130.⁴⁴ Oba dokumenta sta sekundarno povezana z vrvico. Sta precej obsežna, saj testament obsega 20, inventar pa kar 31 strani. Testament je na začetku pisan v latinščini, naprej pa v nemščini, pisava je kurzivna gotica, inventar je pisan v nemščini, pisava je prav tako kurzivna gotica. V latinici so zapisani le predmeti in pojmi tujega izvora, na primer *chartabianca*, in naslovi nenemških knjig, v zemljepisnih imenih pa se včasih pojavi tudi slovenščina.

Zapis o njegovi smrti se nahaja v mrliški knjigi župnije Šmarje pri Jelšah (M 1739–1763), na strani 231, ki je hranjena v Škofijskem arhivu v Mariboru. Zapis v nemškem jeziku, napisan v kurzivni gotici, je delno objavila Barbara Murovec.⁴⁵

Vrečerjev nagrobnik je danes vzidan v južno zunanjo steno župnijske cerkve v Šmarju pri Jelšah. Napis na nagrobniku, ki je v latinskem jeziku, je objavil že Avguštin Stegenšek.⁴⁶

Prepisi rokopisov in napisa na nagrobniku so podani brez sprememb z vsemi pravopisnimi in slovničnimi napakami ali nedoslednostmi. Ohranjene so tudi vse velike začetnice in ločila. Pri prepisu inventarja so izpuščeni le vmesni seštevki vrednosti na koncu posameznih strani. Skrajšane besede so razen običajnih in večkrat se ponavljajočih kratic (npr. h. za heilige, s. za sanctus, fl. za goldinar, pf. za funt. kratice imen mesecev) razvezane.

Znak (...) pomeni, da na tem mestu rokopis ni bil čitljiv zaradi sekundarne perforacije.

⁴⁴ Oštevilčene so le prve strani listov.

⁴⁵MUROVEC 2001, str. 111.

⁴⁶ STEGENŠEK 1912, str. 80.

4.1. TESTAMENT

(1) Testamentum

Matthaei Vretscher indignissimi
Sacerdotis. de dato 12 Martij
1757

(2) L: I: C: I: N: D: I: C: et. B: V: M: I: M: I:

Mea Matthaei Vretscher Indignissimi Sacerdotis, ultimae voluntatis dispositio, per modum testamenti, aut Saltem Codicilli his foliis apposita, et testata, cuius tenori /: si alia haec Junior, et Posterior prae manibus non invenietur :/ ut ad punctum Satisfiat, Sicuti omnes respective, quorum curae, et officio rei executio incumbet, in D[omi]no humiliter obtestor, Ita Stricte in conscientia obligo.

In Nomine Igitur S[ancti]s[im]ae, et Individuae Triadis, Patris, Filii, et Spiritus Sancti, Peccatricem animam meam miseram Divini amoris Spiraculo mundo creatam Pretios[is]simi Sangvinis Xsti Jesu Lytro caelo Redemptam, Spiritus Sancti gratia choris Angelicis adoptatam, nec non Specialissimis Mariae Misecordissimae Dei Genitricis, a Juventute mea in Benignissimam meam Tutricem, Matrem, et Patronam Electae, favoribus, Donis, gratiis infinitis cumulatam in vita, nunc vero, uti pientissime confido, indeficiente potentissimi eiusdem Patrocinii auxilio, tartareis etiam Erebi faucibus clementissime eripiendam; in manus Sui Conditoris, et Miserationis divinae abyssum paenitentissime com[m]itto, Comendo, restituo, et consigno, corpus vero vermium escam, et sordissimum peccatorum innumerabilium habitaculum, terrae, unde nihili Sui Sumpsit principium usque ad comunem resurrectionem mortuorum trado, in Capella Matris Misericordiae Mariae Reginae S[ancti]s[im]i Scapularis, Si locus admiserit, Secus ubicunque, in humilitate Sacerdotali absque omni Pompa tumulandum.

Interim Deum Misericordiarum Patrem futurum conscientiae meae infinitis criminum maculis Supra modum defoedatae Rimatorem, atque judicem operum, nunc pro tunc pro misericordi Sententia; Mariam Matrem pro finali asistentia S: S: Patronos meos Josephum, Annam, Michaellem, Joannem, Mathaeum, Barabam, Xaverium, Rochum, aliosque pro fideli intercessione devotissime interpello, et obtestor.

Omnes quosquos in vita mea misera passionum indomitarum fors motu victus, verbo, facto, aliave ratione quomodocumque Contristavi, laesi, offendi, decaepi, per cruoris divini praetium pro Indulgentia Ignominiae; culpa, et offensionis rogo, uti econtra

o[mn]ibus quoque, et Singulis ex corde ignosco, et remitto, sicuti a Deo optimo mihi remitti peto.

Si, quod non raro contigisse recordor, cuicumque pravo exemplo, aut per Sacerdote indignam vitae normam, laxamque status mei, conditionis, et officii observantiam, Scandali, et ruinae Spiritualis causam vel occasionem praebui, Suplico condoleri humanae fragilitati in via, qui pro eorum Salute nec cessabo orare Deum in Patria, ut una mecum misericordiam, veniam consequantur, et gratiam.

Siquis crediderit, et fideliter demonstraverit, a me ei factum damnum; aut injustitiam qualem cumque, et quomodocumque sive in rebus Pupularibus, oeconomicis, Ecclesiasticis, Decimalibus emptione, venditione etc: ad minimum ei quadrantem quantocius Eidem resarciri volo, et jubeo. Et cum meminerim in recentiori mea aetate me fors uni vel alteri venando cum canibus fecisse tale quale damnum in agris vineis etc: Id circo pro talium, et aliorum qualiter cumque per me damnificatorum anima, Si mortui sunt, aut pro eorum fortuna Si vivant celebrentur 100 Sacra ex aere meo Solvenda pr: 17 Xr:

Quod pauculam meam Substantiam, et possessionem, quam ex pura Dei munificentia prae manibus habeo, concernit, de ea tam quo ad bona mobilia, qua im[m]obilia bene consideratis considerandis, in tempore, et Statu, quo per Divinam gratiam Sana mente, et pleno rationis usu, Judicioque polebam, sub omni solita Solemni Clausula in optima Iuris forma, sequenti ordine per modum ultimae voluntatis Dispono, sicque disposita Servari cupio, et peto. nempe:

1mo. In Die Depositionis aut sequentibus distribuatur inter mendicos, vel alios pauperes mendicis similes 34 fl: et 20 urnae vini cum modo, et mensura Secundum majorem v[el] minorem Indigentiam, ad Domum Pauperum graecensem lego separatim. 10. flo:

2do. D[ominus] D[ominus] Sacerdotibus sepulturae praesentibus, qui officium integrum cum Sacro **(3)** dicent, dentur cuilibet duo Imperiales novi Reginae Theresiae specialiter in hanc finem asservati in Saculo penes aliam pecuniam. Duobus vero sequentibus diebus, 2da nempe, et 3tia depositionis, aut iis Impeditis, aliis infra 8`vam, fiant si possibile Exequiae cum Sacro per 5. vel 6. Sacerdotes, quorum cuilibet pro quavis vice detur. 1 fl: 30 xr:

3tio. P[atres] P[atres] Capucinis cilliae, quibus me in Sacrum memento com[m]endo, lego 3 Startinos vini antiqui, pro quo celebrabunt 8. Sacra cum officio defunctorum.

4to. Pro Sacris post obitum pro a[nim]a mea indilate celebrandis lego 250 fl: singula sacra 20 Xris computando, inter reliqua tamen de hac pecunia peragantur 10 Sacra ad Aram S: Rochi. 10 Sacra in Scala Sancta, 10 Sacra ad aram B: V: M: cellensis ad S: Rochum. 10. Sacra in capella Matris Dolorosae. et haec 40 Sacra solvantur pr: 34 Xris:

5to. Libros 2 concionatorios. Lacroix, et Thomulos duos Theologiae P[atri] Anselmi Shnell lego Mathaeo Dazer, reliquos omnes meos libros lego pro Sacris, prout in singulis inscriptum reperietur, aut pro ij prudentis Iudicii praetio aestimati fuerint. Libelli minores levioris valoris quam unius Sacri, Sint omnes Mathaei Dazer.

NB: P[atres] P[atres] Franciscanis crapinensibus, et Werdovicensibus detur, pro Sacris celebrandis ex Supra No: 4to notatis 250 fl: notabilis pars.

6to Ecclesiis in Tyhern S: Martini, S: Annae. et S: Joan[n]is cuilibet 1 aureum, Ecclesiae S: Laurentii ibidem 5 aureos confraternitati S: Michaelis in Monburg /: quo obitus mei insinuationem mox fieri peto :/ lego 1 aureum. Confr[aternita]ti. S: Josephi apud carmilitas graecii 1 aureum cum obligatione unius Sacri ad aram Privilegiatam. Confrat[ernita]ti: S: Annae apud P[atribus] P[atribus] Discalceatos in münzgraben graecii 1 aureum cum obligatione Sacri ad aram Privilegiatam. Confrat[ernita]ti: Sibicae Corporis Xsti 2 fl: Confr[aternita]ti S[ancti]s[simi] Rosarii Poniculis 6 fl: Ecclesiae, et confraternitati B: V: M: in Siessenberg 8 fl:

7mo D[omi]no Sacerdoti, qui mihi in agone fideliter absistet. 2 aureos. aedituo Domestico pro pulsu 4. fl: reliquis cuilibet 1 fl: 30 xros:

8vo Was meinige Vorattige Mobilien anbelangt, und.

Erstens das Vorhandene Vüch: So legire ich hiervon meinem brudern Jerne ein Pferd. Meinem Bruder Gregor ein Paar Oxenn. Meiner Mäm Margaretl ein S:h: Khue nebst 2 schwein. Das übrige Vüch soll alles dem Jury Vretscher, welcher zu Dato bey mir ist, zugehören, der Slombschekin, auch ein Khue, und dem Jansche meines Bruders Urban Sohn 1 Khue.

9no Was von Mayrzeig, Eysenwerkh, Holzerwey, und alle hausgerastschafft, überhaupt, so in Keiner Rubric hierin Specificice benent wird, Vorhanden seyn wird, soll in 3 gleiche theill Vertheillet worden. Ein theill soll hiervon dem Jury Vretscher gehören. Den anderte theill Meinen 2 brüdern Jerne, und Gregor, wormit sie sich zu theillen haben. Der 3te theill der Maria Slomschekin, Ihrer schwester Margaretl, und dem Lorenz des Gregor Vretscher Sohn. Vor allen aber soll das Pfarhoffliche Inventarium hiervon Adimpliret werden.

10mo Von meinen Kleidern legire ich dem Adam Vretscher einen gutten Rokh, und Camisol, 2 Paar Hosen, einen Rokolor 3 hembdter, 4 hals tücher, einen Hutt, 2 Paar Schuch 2 Paar Strimpf. Wie auch dem Matheus Dazer. Die übrigen Kleider, wäsch, tischzeig, und laylacher sollen in die No: 9no: specificirte 3 theill repartiret, und ein theill dem Jury Vretscher einer denen Brüdern Jerne, und Gregor, Einer denen töchtern des Jänsche Vretscher Seel[igen] nebst dan Lorenz, wie obgedacht, gehörig seyn.

11mo Eben diese Verständnus soll es auch mit der Veuerschittene Leinwath, welche ebenfahls in obgedachte 3 theil zu Vertheillen kommet, ausser ein stuck Rupfen, ad aparsten, sol unter die **(4)** Armmen Vertheillet werden. Der Kirchen S: Laurentii in tycherer Pfahr soll von der feinsten Leinwath so Vorhanden vor eine alben, und Corokh gegeben werden.

12mo Mein Vorhandens zungeschier bestehet beyleifig in 5 Raast schissele, 45 andern schissele von verschidener Groß, 60 thäller etc: Von diesen zün legire ich der Kirchen S: Rochi 6 schisseln. Meinem Brudern Jerne 6 schissel, und 8 thäller seinem Sohn Jerne Wisiakh 4 schissel, und 6 thaller. Der Agnes Rosmanin organistin allda 6 schissl, und 6 thäller. Alles übrige soll den Jury Vretscher zu gehören, Nachdem das Pfarhoff[ische] Inventarium ersäzet seyn wird.

13tio. Den bethzeüg belangendt: So legire ich meinem Brudern Jerne ein federbeth 2 Pölster ein haubt Küß, ein saubere bett=deken nebst spanbeth, dem Gregor Vretscher 2 Pölster, und ein deken. In das beneficiat haus pro melioratione Inventarii legire ich ein Madrazen, 2 Pölster, 1 dekhen, und ein spanbett. alles übrige bett gewandt soll dem Jury Vretscher Verbleiben.

14to Vor meinen Vorhandenen schüß=gewehr legire ich H: Executori testamenti ein flinthen, und zwey Pistollen, H: Succesori ein flinthen: meinem brudern Jerne ein flinthen, und ein Kugl=Rohr, dem Brudern Gregor ein flinthen, und dessen Sohn Lorenz auch ein flinthen, dem Jacob Kampusch ein flinthen das übrige gewehr legire alles dem Jury Vretscher. Mein wandt Uhr legire ich dem Jerne Vretscher. die Silberne Sak=Uhr H: Executori Testamenti.

15to. Dem Jerne Meinen Brudern legire ich 2 messing leichter, und ein tepich. der Agnes Rosmanin 2 messing leichter, und 1 tepich. Aller übriger Messing Soll dem Jury gehören Sambt übrigen tepichen.

16. Mein Laboratorium, Und werkzeig, So ich bey meiner Pässlärbeith gebraucht, verschaffe ich theils dem Jury Vretscher, theils dem Adam Vretscher, theils in das Eremitorium alda.

17mo. Allen actu bey mir in dienst stehenden dienst=botten, solle die ganze Jahrs besoldung, und lidlache bezahlet werden, wan selbe über das halbe Jahr Vollendet, ansonst aber die halbe besoldung gegeben werden.

18to: Die in meinem Steyerbuch lezt beschribene schulden, haben der Jury Vretscher, der Lorenz Vretscher einzn Cassiren, und gleich zu theillen, ausser die 260 fl: zu erlachstein, welche von Ewiges Aniversarium in der Pfarr Kirchen allda zu St: Marain Jährlichen zu halten gewidmet. seyndt bey der herschafft Erlachstein anligend.

19no: In übrigen Verschaffe ich meinen lieben anverwandten nicht auß Schuldigkeit sondern aus gutten willen Und tragender affection in barren gelt Jeden besonders wie nach folgt, und sollen die selben mit dem wenigen, waß ich ihnen wohl bedacht Vermache, Vor lieb nehmen, und vor mich betten. Sofern aber einer Unter denen befreundten sich finden solte, der nur die mindeste Unzufridenheit disentwegen zeigen, oder wider diße mein wohlbedachte Disposition waß wedete, oder merers als ich hierin notire praetendirete, disem Strepitanten sollen zu seiner abfertigung nur 5 fl: oder nach gestalt der sachen wohl gar nichts gegeben werden, Und sollen meine befreundten wissen, daß ich Keinen nichts schuldig bin, was ich aber thue seye mein frey gutter willen. Legire Sodan.

(5) 1.mo Meinem brudern Jerne Vretscher oder seinen Erben den Laand: Schuldbrieff über die Sub dato 10ten 9^{ber} 752 bey einer Löbli[ischen] La[ndsch]aft in Steier zens gulden ambt investirte – 500 fl: also, undt der gestalten, das diser schuld brieff per modum fidei com[m]isi Ihme Jerne solle übergeben werden, und er mein bruder Jerne lebenslang das abfallende 5 pro cento Inte[res]e zu genüssen habe, nach seinen todt fahlet dises fidei Comissum auf den jezt lebenden Älteren Sohn Martin, welcher auf dem grundt zu Vretschäch Verhayratet ist, und nach Ihme auf seine Eheleibl[ische] mänliche Descenten, und zwar nur auf Jene, welcher auf dem grundt zu Vretschäch Seshafft seyn wirdt, und soll dises zuerhebende Inte[ress]e zu behueff der Steyer von obgedachten grund dienen, so lang die obgedachte Vretscherische mänliche Descendenten selben besitzen werden. Nach absterbe des Martin Vretscher, und allerseiner mänlichen Descendenten aber soll dises Fidei Com[m]isum mit erhebenden Inte[ress]e auf den Jury Vretscher des Bläsche Vretscher Sohn, welcher dato bey mir alda in diensten sich befindet, Und auf seine descendenten. H: Executor testamenti wird aber gehorsambst gebetten Ermelten zweyen Substituten Jeden eine abschrift dises Paragraphi mitzuthellen, worüber sie sich zukünftige zeiten zu ersehen haben werden.

Jedoch soll der besizer dises schuld=brieffs Jährlich eine h: Meeß vor mein Seell lesen zu lassen obligirt seyn. Undt solte mitler zeit ein Kind haben, welches ad studia tauglich wäre, solle er sehen es darzu Verhalten.

Item legire ich meinem brudern Jerne in bahren gelt 200. fl: undt 4 Stärtn gutten wein.

Item seiner tochter so noch zu haus ist ledig, legire ich 50 fl:
so alles auß der massa zu nehmen ist.

Item seinem Sohn Jerne besonder noch 50 fl:

2.do Verschaffe ich meinen brudern Vretscher Gregor in bahren gelt

über das was er schon vorhin empfanget hat, noch 200 fl:
Mehr legire Ihm brudern Gregor auch 4 Startin gutten wein sambt assach.
Item dessen Sohn Lorenz legire ich in geldt 80fl:
mehr seiner tochter Agnes Rosmanin 40 fl:
Ihren Kindern aber 60 fl:

3. Verschaffe ich denen 2 Söhnen meines bruders Urban Seel[igen] die öllmacherische freyholdtschafft zu Kräutschitschäch, so Vor mein geld erkaufft worden.
50 fl: besonder legire ich dem Adam 50 fl:
Item dem andern Sohn des Urban nahmens Jänsche 50 fl: legire
ich auch besonder in geldt 50 fl:
der Eltern tochter des ferlesch weib 10 fl:
der Jugern tochter 30 fl:
und 1. Startin wein.

4. Verschaffe ich meines bruders Jansche Seel[igen] tochter Marina 300 fl: So dem Slomschekh Verheyrtet ist, 300 fl: dergestalten, des sie 100 fl: Vor Ihr benöthigung Verbrauchen kan; 200 fl: aber sollen auf ein sicheres ohrt auf Interesse angeleget werden. Bist sie etwan mit Kindern gesegnet werde, des Intere[ss]e hat sie zu genüssen, das Capital derer 200 fl: aber Von Ihre **(6)** Kinder mitlerzeit appliciret werden. solta aber sie Marina ohne Erben absterben so fallen dise 200 fl: per Substitutionem die helffte Ihrer schwester Margaretl die andere helfte aber dem Jury Vretscher, welcher dato bey mir in diensten ist.
der anderen tochter des Jänsche see[ligen] Margaretl Verschaffe ich auch in geldt 180 fl:
item die lederer werk=statt zu Lemperg.

5. denen Kindern meiner schwester Marina wunderlichin see[ligen]
legire ich 100 fl:

6. dem Jury Vretscher, welcher zu Dato bey mir in diensten sich befindet Verschaffe ich geldt 500 fl:
Item das Scoblisce hauß mit zugehör, und die Verbegische halbhueben zu St: Marain eigenthumb. Soll aber Jährlich ein h: Meeß so lang er lebt Vor mich lesen lassen.
Item, das Von Convent Ney=Closter in eigenthum erkaufft, und pr: 10 Xer bergrecht übernomenes Stükl waldt in Latschniz.
Legire ihme Jüry auch den wein zu Satrainach, zu Vrleb, in beyden Scoblischen Stääl, Undt in beneficiat Keller sambt assach.
Item die zwei darlechen schuld=brieff einen pr. 60. fl: den andern pr: 30 fl:
denen Erben meiner schwester Vrsula Noväkin See[ligen] legire allen zusammen
besonder 30 fl:

der Agnes aber schenke die 30 fl: welche sie mir schuldig.

7. denen Kindern meines bruders Blasi Vretscher Seel[igen] legire ich wie folget alß:
dem Andre 15.fl:

dem Gregor 34 fl: dem Jansche hlätscher 40 fl:

dem Blasi so zu haus wirth ist legire ich die 40 fl: so er seinen brudern Jury Vermög Vätterlichen an erbs Portion zahlen solte, das also er disen Jury nichts zu zahlen haben solle. er Jury aber schon Von mir wie oben No: 6. stehet, mit denen Ihme legirten 500 fl: wie oben stehet contentirt sein solle. Von seinen brudern Blasi hingegen er nichts zu fordern wird haben. mehr legire ich der ältern tochter meines bruders Blasi 15 fl: der Stepischnekin legire ich die 42 fl: so selbe mir an empfangenen geld, und wein schuldig ist. der Jüngsten tochter, so den Urban Kräner hat, legire ich 24 fl:

Mit disem obgedachten legaten sollen meine befreundten Vor lieb nehmen, Und Vor mich betten. solte aber einer auß Ihnen darwider Strepitiren, so solte er hoc ipso nur 5 fl: und sonst nichts Vor seine abförtigung überkomen, Und gedenkhen, das es Keine schuldigkeit sey ihnen was Vermacht zu haben.

20. das lähre Assach betreffend, So gehören die Vässer, welche mit teutschen züffern gezeüchent, und unterstrichen seyend, andern leuthen zu, wie solches in meinem Käller=Register, so bey mir Sakh zu finden notirt ist. welche aber mit einen Kreuz am boden bezeüchnet gehen mir zu. Hiernvon legire ich dem

Jury Vretscher Lähre 10 Stärin zum ausklauben in grossen oder Kleinen Vässern.

der Slamschekin 4 Startin das übrige Assach Kan nach billicher schätzung herrn Successori, welcher es ohne zweiffel nicht auß handen lassen wirdt, oder wem es belliewig in Kauf gelassen auß dem Producto Vor mich h: meessen gelesen werden. Vor 24 grosse Vässer habe der frau Verbegin 150 fl: bezahlt, Solte ein nostwendige reparation bey dem Pfarhaus sich eüseren, wirdt h: Successor sich an disen Vässern regrässiren konen, ansonst aber gehörten selbe der Kirchen, als universal Erbin, Item seyend pro melioratione einer etwan nöthigen Pfarhoffs reparation, die bauern Steyer ausstand H: Successori (7) einzubringen überlassen.

21 Von Vorhandenen getreydt, Soll erstlich das Pfahrhoff[ische] Inventarium adimpliret werden. 8 schäffl sollen unter die armen ausgetheilte werden. 18 schäffl dem Jury Vretscher. das übrige getreydt soll unter die sub No: 9 Specificirte 3 theil, wie daselbst stehet vertheilet werden.

22 Zu mahlen der Grundt eines testaments zu seyn scheint die ersezung eines Universal Erbens.

Als ist meine wohl überlegte Intention, und will Krafft dits in optima forma juris, et institutionis, et sub omni, et quacumque consucta, et Solemni Clausula Mein übergebenedeyte Allerseilligste Gnaden Mutter Maria zu St: Marain, und die Ihro zu Ewigen Ehren erbaute Pfarkirchen allda zu St: Marain über all anders mein Gutt, und Vermägen, wie obigen 21 Parag[raphen] und Rubrig[en] nicht endhalten, Vor ein ordentliche, Unwiderschrechliche Universal Erbin Constituiret, ernenet, Und gesezet haben; Gleichwie selbe ich vigore Harum Constituire, ernene, und seze, also des Alles, und Jedes, was über abzug obangeregter legatorum Patricularium Von meiner durchbeystand Mariae erworbener haabschafft Verhanden seyn solte, alles in genere, et in specie der hochgedachten Pfarkirchen zue gehörig seyn solte, Jedoch mit der bedünngnus, des solches Imediate zur Ehre Gottes, Undt Mariae Und zur zürde der Kirchen ohne Verschub angewendet werde. Indem der Scapulier Altar, Undt andere Vülle nöthikeiten übrig zu Richten.

Worzu herrn Successorem in dem herren gebetten will haben, ein obwachtsames aug, und zu lieb Mariae sie sorg zu tragen, damit alles zur Ehre Gottes, und Mariae böstens angewendet werde. die Universal Erbschafft der Kirchen wird in Vorhandenen wein in Grossen Keller bestehen, das daraus geleste geld soll Imediate und forderst zu errichtung Von gibbs eines neyen Hochaltar, wie der form dessen ich h: Executori test[ament]i angezeigt, angewendet werden. So in Conserentia obligire, wie auch etwas zum Calvary berg.

NB Zu Verschleissung, und obsorg habing des weins, So der Kirchen fahlen wird, Constituire ich dem Jury Vretscher mein Vöttern, welcher das daraus zu lesende geld der Kirchen treylichendrichten, Vor sein mühe aber Von Jeden Emer 4 Xer haben solle. Das Assach aber soll vor h: Messen applicirrt werden nach geschätzten werth.

23 Nach dem der Ehrwürdige geistliche herrn Georg Vrbnigg nunmehr Seel[lig] ein Capital von 1600 fl: zur Löbl[icher] La[ndsch]aft in Steyer a 5 pro cento Inte[ress]e noch zu lebs zeiten zudem Ende Investiret hat, damit das fallende Interesse von 100 fl: mit Jährlichen 5 fl: theils dem Mesner theils der Kirchen Vor die beleichtung bezahllet werden Solle. Von 1500 fl: Inte[ress]e aber ein dritter Geistlicher in dem ney

errichteten Beneficiat Unterhalten werden solle cum obligatione Jährlichen Ad intentionem wohlgedachten herrns Georg Vrbnigg 75 h: Messen nebst andere in dem Stüft brieff endhaltenen observandis zu Verichten. Und weillen dises

Beneficium mit Expresser Testamentälischer anordnung mehr ermelten h: Fundatoris auf die Vretscherische befreundschaft Specialiter 1 in ermanglung eines Geistlichen auß der Vretscherischen Famili, aber Auf die Descendent **(8)** in linea recta der frauen Getruedt Rosmanin ledererin in Markt Studeniz Krafft Testament, Und hierüber

geförtigten Kay[serlichen] Königl[ichen] confirmations brieffes gestüfftet worden, Als habe ex hoc motivo zur Verbesserung des beneficii ebenfahls ein Capital von 1000 fl: zur nemblicher Löbl[ischer] La[ndschaft] Von meinem geldt angelegt zu dem Ende, des der gestüffte Geistliche aus der Vretsche[erischen] befreundschaftt, oder in ermanglung dessen, auch auß der Rosmanischen, wie obgedacht das Inte[ress]e von 500 fl: neben obigen zu genüssen und ad intentionem meam Jährlich fünff, und zwänzig id est 25 h: Meessen Verichten, und undispensirlich allhier zu St: Märäin residiren solle. Von den andern 500 fl: aber Solle ein Eremit allda auf dem neyerichten berg Calvari, unter St: Rochi Ewiglich gestiftt, und unterhalten werden, welcher Eremit /: gleich es in Stüfftbrieff mit mehreren endhalten :/ obligirt seyn solle.

1mo. in dem daselbst erbauten Eremitorio Stets zu wohnen.

2do. den Calvari berg, und die da neben befindliche Statione Von allen unslatt, und stinen geweb sauber, und rein zu halten, So oft es nöthig die Capellen aus, und abzuköhren, auch die etwan nöthig Vorkomende Reparationen anzudeüten, damit selbe auß der Kirchen Cassa reparirt werden.

3tio alle freytag in der Capellen der Ghislung Xisti einen theill Rosenkranz nebst der Littaney von leyden Xsti= Alle Sambstag aber in der Capellen der schmerzhaften Mütter Gottes nebst der Lauretanischen Littanay Vor mein arme Seel, Undt auf meine Intention durch allen wochen perpetuirlich zu betten.

4to. Soll der Eremit Keines weegs sich auf das beteln, vagiren, oder müssig gehen Verlegen, sonder soll trachten sich Von honeter, Und seinem Standt anständiger hand arbeith zu ernöhren. Auch soll er denen Kirchfahrtern am Calvari berg mit Vorbetten, oder Vorsingen andächtiger lieder fleissig dienen, Und alles was nur zur mehrern fortpflanzung, undt aufnahm der andacht gegen dem leyche Christi gedeülich befunden wird, mit möglichen Eyfer Verichten, und Vollziechen.

6to soll er eines auferbaulichen wandels seyn, Sonderlich der Sauferey Stenkerey, Undt Incontinenz nicht ergeben. 7mo. Soll er die h: Sacramenten fleissig frequentiren, west wegen er hl: Pfarrern die Rechenschaft zu geben hat.

8vo soll er ohne Expresser erlaubnus in scripto eines zeitlichen h: Pfarerrs niehmalß über 3 tag außbleiwen, bey dinen Kirchen Verichtungen fleissig aufwarten, Ihme h: Pfarrer allda in allen Unterworffen, und gehorsam seyn Alß seinem Vorgesetzten Directori, bey endstehung des Contrarii aber wirdt h: Pfarhern frey Stehen nach gutt befinden einen andern Eremiten zu ernennen, und aufzunehmen, Nachdenne der Vorige auf dreyfache Ermanung sich nicht wirdt Emendirt haben. In übrigen hat er H: Pfarher das Völlige Jus den Eremiten aufzunehmen, und /: mit erheblicher Ursach :/ abzusezen, in obgedachte 8 puncta nicht erfühlet wurden. Annebends soll der Eremit sich auch obligiren das

Eremiten hauß bäulich zu halten, Und solte etwan das Eremitorium vacant seyn, so hat pro tempore vacantiae h: Beneficiat allda das Eremiten seyn abfahrendes Interesse von 500 fl: zu genüssen, und (9) alle Monnath 2. hl: Messen vor mich zu Verichten.

24. bey titl fr[au] fr[au] Graffin Kristina v[on] Gaisruekh habe lauth 2 schuld obligationen 260 fl: anligend, dise 260 fl: will ich Vor ein Ewiges An[n]iversarium gewidmet haben, und solle in Die depositionis v[el] alia infra 8a[v]am Jährlichen ein Seellen Amt nebst Libera, und ein Stille meeß Vor mich Verrichtet werden, Von abfahrenden 5 pro cento inte[re]s[e] sollen denen Geistlichen, Orgänisten, und Mesner 5 fl: bezahlet werden. Das übrige aber solle der Kirchen Verbleiwen pro lumine, et aliquali reparatione Eremitory, in fahl die 260 fl: gegen Versicherung wird bey der Herschafft Erlachstein auf Ewig belieben anligend zu lassen, kan solches mit genemung hochgedachter fr[au] fr[au] Graffin beschehen, ansonst aber ist das geld zur La[ndschaft] oder an ein sonst sicheres ohrt anzulegen, damit das Anniversarium perpetuirlich bestehe. Eine hoche Geistl[iche] Obrigkeit aber wird Unterthänigst gebetten, das Anniversarium pro perpetua observatione ad Matriculam Versehen zu lassen.

25 Alles übrige, was in oberwendten Rubricis nicht benennet, oder sonst Verhanden ist Von meiner Habschafft, Soll, wie obgedacht, der Pfarkirchen U: L: F: zu St. Marain alß universal Erbin zueständig seyn; Herr Succesor aber wird durch die liebe Gottes, und Mariae inständig gebetten, Alles, und Jedes, was da seyn wird, Imediate der Kirchen zu gutten, Gott dem Allmächtigen aber, und Mariae zu Ehren, Nüzlichen anzuwenden, so ein frome Vernunst H: Successori satsam Dictiren wird, welcher alß ein gewissenhaft Getreuer dispensator dises meines Gott, und Mariae gewidmeten Verlasses alles auf das beste, und Gott angenehmste wird anzustollen wissen.

Damit es einzig zur Ehre Gottes, und Mariae gedeye, beynebens wird auch er Successor Inständig in Nahmen des Herrn, und Mariae ersuchet beständige sorg zu tragen, damit der bereits instand gesezte Calvari berg sambt S: Rochi Kirchen in Statu erhalten, auch nach mit mehrer zierde nach möglichkeit Versochen werde, auß welcher obsorg er seyn zeitlich, und Ewiges Glit, und Heyl sambt mir Versichert hoffe kan. Und damit der Calvary in bau=stand erhalten wird, so will ich, das Von Verkauften Kirchen wein 500 fl: Käpitäl auf Ewig angelegt werden, das Inte[re]s[e] aber hiervon zu Calvarien Reparation seyn solle.

26 Damit Endlich dise mein wohlbedachte disposition, und wille in all angerecktem punctis fest gestellet ad effectum befördert werde. Alß habe ich auß Herz freundlichen Vertrauen /:titl:/ Herrn Franz Xaveri Jämmigg der Herschafft Plankenstein p: t: Administratoren hiemit gehor[samisten] fleisses ersuchen wollen mit bitt Wohl

selbter geruhe dises meines Testaments Execution übersich zu nehmen, dise meine Unwürdige blätter zu defendiren, **(10)** Und dise mein leztennwillens Disposition in allen Vollzieche zu lassen. und bitte er Herr Testaments Executor believe Vor ein gedenkzeichen seines aufrichtigen freünds, und dieners Pr. regal die Silberne Sak=uhr, die beste flinten, mein Campas ein Paar Pistole, Item Härpfen, und ein spänish Rohr Item 5 theill Desing nebst 10 ducaten in gold anzunehmen, des mehrere soll mein allzeit aufrichtig getreüe Herzens neygnung bezahlen, Und schöpfe mein gänzliche zuversicht an herrn Executorn, des durch seine mihr bekante Accurate besorgung alles nach obiger Vorschrift genau zu Stand Kom[m]en wirdet.

Et haec sunt quae circa meam levem Substantiam post obitum meum /: reservato interim mihi omnia v[el] aliqua ex retrospectis, si videbitur, mutandi Jure, et potestate :/ observari et omnimode observata haberi desidero, statuo que ut haec mea Seria, et Syncera dispositio ex Sana mente bono rationis usu, et deliberate facta, in omni curia, et judicio vim habeat legalem, et si non per modum Testamenti, valeat Saltem per modum codicilli, aut ultimae voluntatis, et sicuti omnes, quae requiruntur, Solemnitatis his foliis adhiberi cupio, ita si desint benigne excusari peto. Omnia in optima Juris et legis forma, et sub quacunq[ue] excognitabili clausula in genere, et Specie illa Solemni Indemnitas Provincialis vulgo Landt Schaden bundt in Steyer. Quae ut vigorem observantiam, et fidem habeant in dubiam, has manus mea propria Subscribtione, et Sigilli appensione roboratas dedi. Samariae. 3 Aprilis 758.

NB Was in Vorigen blättern etwas angelöscht sich befindet, habe es mit eügener hand Deliret, und soll hierüber keine Crysis gemacht werden, eben dises ist auch Von zusaz zu Verstehen.

L:S: Matthaeus Vretscher
Parochus qua Testator manus

Was an bahrem geld über die bereits Vorn inserirte zahlungs Posten, und legata wie auch Iventurs Undt bestättungs Unkosten übrig bleiben noch mächte, dises solle noch fernenhin auf die 250 fl.; pro Vor hl: Meessen gewidmet, Undt zwischen meine befreündschaft, jedoch a proportione deren betreffenden gulden anschlags weiß repartiret werden, aufandere Posten aber wirdt nichts repartiret.

L:S: Guido Graff Von Gaissrugg L:S: Franz Jamnig

Alß erbettener zeüg

Admi[nistrator] als Erbettener zeug

L:S: Johann Stainzer
als erbettener zeüg

L:S: Georg Joseph Sch(...)ätnigg
Kays[erlicher] königl[icher] Beneficiat
als erbettener zeüg.

(11) NB der oben No: 1mo notirte La[ndschaftlicher] fidei Comissschuldbrieff Pr. 500 fl: fahlt auf meinem Brudern Jerne Vretscher, nach ihm auf seinen Sohn Martin, Undt seine in linea recta mänliche descendenten, und zwar auf Jenen der den grundt zu Vretschach besizen wirdt. Nach abgang direr fahlt er dem Jury Vretscher der bey mir ist, und seine Mänliche descendenten in linea recta; nach deren abgang aber sollen diße 500 fl: zu dem Von mir, und H: Vrbnig allda zu St: Marain gestüfften Beneficio pro melioratione fallen, Undt zu gestossen werden, Und sollen hinvorvon ihme Beneficiaten fünff und zwänzig hl: Messen ad meam Intentionem zu St: Marain Jährlich Verichtet werden, Und also mit denen Vorigen 50. hl: Messen.

Quod hoc transumptum ex originali descriptum, et ad collationandum exhibitum, de verbo ad verbum concordet, testor ex offo Com[m]ißbariali ad S. Georgium sub Reichenegg 4.ta Juny 1758

Dr. Franciscus Antonius Torta De Grienthall Prot[onotarius] Ap[osto]l[icu]s Abbas Infulatus, et Com[m]issarius

4.2. ZAPUŠČINSKI INVENTAR

(115) Inventarium

Des Völligen Verlaßes herrn Mathaei Vretscher, gewesten Pfarrern zu S: Marein, so den 6ten May 758. verschieden, und den 9ten dito, und nachfolgenden tagen überschätzt, und beschriben worden ist.

Schriftliche ürkhunden

1. Das original Testament des H.^m Pfarrers Mathaei Vretscher seel[igen]: N:^o S: Marein 3th April 758 eigenhändig geschriben.
 2. Ein bund La[ndschaft[licher] Q[ui]t[tun]gen, wie auch Pension, und subsidy Papalis ab Anno 737. bis 22th July 758.
 3. Ein Erbholdens tauschbrieff N:^o Plankenstein den 26ten aug: 756 . von H.^m graf Max Sigmund v[on] Thurn gefertigt.
 4. Ein landschaden bündiger Kauffs-Contract v[on] der frau Elisabet Jamniggin, des hauß in S: Marein betreffend, N:^o 21 Agus: 756.
 5. Ein Pfarrhöflisches Inventarium, so H:^r Pfarrer seel[igen] Anno 757 übernahmen.
 6. heür aths Abred zwischen Mathaeo Slamschek, dann dessen Ehwürthin Marina, N:^o 7ten Juny 752.
 7. Schätz Notl nach Joseph Däzer, den Weing[arten] in Glawocko berg betrefend, N:^o Plankenstein 3.th Jenner 751.
 8. Original Testament der Gertraut Cärlin, N:^o S: Marein 31ten Aug: 735. von H:^m Joh[annes] Bapt[ist]a Jureschitz Gewesten Pfarrern seel[igen] gefertigt.
 9. Original Kauff=brieff an H:^m Jacoben Verwega (...) N:^o Rudolphswert 15th febr: 724.
 10. Ordenth^{er} la[ndschaft[lich] bestands Contract, den fleischdáz betreffend. N:^o Gráz den 1th Aug: 720.
 11. letzte Disposition Joannis Vretscher, beschriben von H:^m Mathaeo Struckl Caplan in S: Marein N:^o 10th febr: 750.
- (116) 12.** Inventarium des H:^m Mathaei Struckl Verlass betref:
13. Invent[arium] des Adam Schoster Pfarrhöf[flichen] bergholdens.
 14. Invent[arium] Joseph Hrenn Pfarrhöf[flichen] unterthanns.
 15. Invent[arium] Simon Stoporscheck Pfarrhöf[flichen] unterthanns.
 16. Invent[arium] H:^m Wolff Martin Bartoloti Verwalters in Erlachstein.
 17. Invent[arium] Lucas Suschä Pfarrhöf[flichen] unterth[anns]

18. Ein ungefertigter Stüfts-brief H: ^m Vrbnig N: ^o 15th May 751.
19. Invent[ar] über die Verlassenschaff Joseph Däzer Pfarrhöff[licher] unterthanns.
20. Ein Decret in Merito Jurium Parochialium H: ^m Pfarrer seel[lig] und den Sibicker betrefend N: ^o 25 Juny 755.
21. Ein bergbühl über ein Waldung unter Neü Closter de 742. an, samt einer Revers-Copia.
22. Ein Tauschbrief eines Erbholdens Georg Pezkouscheck, so vor den Joseph Verhauscheck Vertauscht worden, N: ^o Minoriten Convent Cilli, den 27th febr: 758.
23. Schriften H: ^m Georg Vrbnig see[lig] betreffend.
24. Ein La[ndschaftliche] Copailiche Quittung v[on] 130 so Inte[ress]e betrefend: N: ^o S: Marein des 10th 9ber 755.
25. Creyß hauptmanische Q[ui]tung pr: empfangene Pfarrhöf[liches] Stüft Register N: ^o Erlachstein des 8th Jenner 750.
26. Ein handbühl, worin[n]en unterschied[liche] Notata, nebst Keller Register befind[et].
27. Stüft Register des Pfarrhofs S: Marein de Anno 752.
28. Urbarium des Pfarrhoffs S: Marein bey allgemeiner land Rectifications, mit lands fürst[lichen] Insigl, den 12th Aug: 756 Confirmirt.
29. Ein gelbes buch, in welchen eine distincte Verzeichnuß welche H: ^m Pfarrer seel[lig] zur zeit seiner Pfarrs Administration ab A: ^o 737 vor die Kirchen außgegeben.
30. Pfarrhöf[liches] Inventarium de A: ^o 737, so aber, was H: Pfarrer seel[lig] übernommen undempfangen, den Vorigen Invent[arium] nicht gleich, lautend ist.
31. Ein Fascicul Correspondenz brief H: ^m Passauner, darinen auch la[ndschaftliche] Quittungen befindlich
32. Rectifications befunds Extracta, Pfarrhoff S: Marein, und die fillialln betrefend.
33. Stüfts brieff, Verordnungen, und andere beylagen, des Vretscher[ische] und Vrbnigische Beneficium betrefend.
34. Ein Wein keller Register.
35. Ein Schuld brieff von einer löbl[lichen] la[ndschaft] in Steyer auf H: ^m Pfarrer seel[lig] lauth: Pr: dargelichene 500 fl. N: 10th Novb: 752.
36. Zwei schuldshein N: 4th 8^{ber} 740, und 1th 9^{ber} 754 von S[einer]^r=hochgräf[lichen] g[na]den fr[au] gräfin v[on] Gäisruck ausgehend.
37. Ein Verzicht von Cäster Sdouscheck, wegen bezahlter Mäyrholdischen Erbschaft ausgehend N: ^o 25th Jenner 744.

38. Ein Contract zwischen Stüft Oberburg, und Pfarrhoff S: Marein, wegen des Wein zechends in Slättinä N: 22° 7th ber 727.

Vorhandene Bücher	fl:	xr: d:
In folio		
Atlas Universalis	2	
Theologia Moralis P: Claudii laCroix	4	
Jus Canonicum de Niceolis, divisum in 2 Thom:	6	
Historia Ducum Styriae	1	
P: Hieronimi Tordenbach ord: S: Franc. 100 Marianische lob Predigen	1	30
(117) Dominicale P: Baldnini Cisterciensis	1	30
In 4 ^{to}		
Granat Apfel	1	30
Pareneses Panegiricae, Michaelis Scherer	1	
Panaplia Sanctorum, Joannis Dedinger ord Praedicatorum		45
Curiosa Miscelanea P: Martini Szentivani in 4 Partibus	8	
Marianische Kirchen gespräch P: Alexandri Diontalevi S:J:	1	45
Casus Juridici Michaelis Minich Mayr	1	
Lexicon latinum P: Andrae Jambresich	1	30
Thesaurus Biblicus Pauli Merz	2	
Hystorischer Cathechismus P: Ant: Daverolty	1	15
Simplicium leges Franc: oberleütner	1	
Hystori buch von der neu erfundenen Welt		30
Schaz Cam[m]er des Hl: Rosenkranzes	1	15
Beschreibung des Vorgebürges der Gutten hoffnung Petri Kolben		45
Stellae Notariorum novae ludovici Hornig Med: doctoris	1	30
Hui und Pfui P: Abraham	1	30
Him[m]el Parädeiß J: M: J: P: Maximiliani ord: Carmelit:	1	
Todten Predigen P: Procopy Capuc:	2	
Marianische schau bühne P: Thomae Aurienna	1	30
Septem gratiarum Rivi P: Bonaventura leonardeli	2	
biblia sacra	2	15

Observa[ti]ones Juridici Franc: Wissa		45
Tilius prodigus P: Edmundi Manincor		30
Cathechistische Predigen Joan Gesl		30
P: Octavy a S: Josepho Augustiniani excalciati 2 thomi	1	45
Anacleti Reiffenstul Theologia Moralis	1	15
Landhand Vest		30

In 8vo

Vermehrter trost der Armen Joan: Seitz		30
Catholischer geschicht stigl H: ^m de Royamont		45
Laurenty Heysters handbuch von Medicin: Chyrurgia		30
Erscheinung deren Geistern		15
Cursus Theologiae P: Anselmi Schnell ord S: Benedicti 2 thomi	1	30
Mannuale concianatorium		45
Breviary 4 Partes	2	
Solitudo Eremicularum	1	15
Dann besonders einige aufr[ige] seel Messen verschribene bücher von gernigen werth sind ungeschätzt Verbliwen. 85 Stuck Kleine büchl, so dem Mathao Dazer legirt, sind ungeschätzt Verbliben.		

9 15

Summa der Rubrique bücher

62fl: 46 xr: - d:

Baarschafft

Vermög gegebener Specification H: Franz Jamnigg N: ^o Cilli 8th May a c. hat besagter herr in seinem Deposito, so von H: Pfarrern see[ligen] ihme anvertrauet worden und zwar.

500 Ducaten a 4 fl 10 xr	2083	20
200 Königl[iche] Species Thaller		400
Item alhier in Pfarrhoff sind in einem Zwilli(118)chenen blau Herpetschirten Sack gefunden worden		
67 Kremizer Ducaten a 4 fl 12 xr	281	24

13 Kay:	a 4 fl 10 xr	54	10
90 x cronen	a 2 fl 28 x	222	
200 spec[ies] teller		400	
In einem besondern lädl			
12½ x cronen	a 2 fl 28 xr30	50	
1 doppelter et 18 einfache spec[ies] thaller		40	
8 Phillippi	a 2 fl 5 x		16 40
Mehr in einem beüterl			
4 ord[inar]ri Ducaten	a 4 fl 7½ xr	16	30
Minz		4	14 2
	Summa baarschafft	3549	8 2

Capitalien, und Schulden herein

Laut Schuldbrieff N: 35 N: 10 th Novb. 752 sind bey einer Löbl[lischen] la[ndschaft] in Steyer a 5 puncto anligend	500	
Item alda vermög 2 darlechen Schuldbrieff derren einer 30, der andern 60 fl enthaltet a 5 pcto	90	
Laut N: 36. sind bey der g[na]digen fr[au] fr[au] gräfin V[on] Gaysruck zu Erlachstein Inhalt Schuldschein N: 4 th 8ber 740, a 5 pcto anligend 200 fl und N: 1 th Nov[em]b[er] 754 60	260	
der Jacob Kampusch, h[er]schaft Plankenstein Schaffer reestirt an 757 th Wein Zechend 1½ Em[m]er,	45	
der Simon Ujez Pfarrhöff[licher] unterthann restirt an einem Keller	5	
der Matheuß Smacher Restirt bergrecht pro 757 ½	15	
Ingleichen der Andre Detschman 1 Em[m]er pro 757	30	
A. Vermög liquidations Extract A: restiren die Pfarrhöff[lichen] Unterthannen an Steuer geldern annach	66: 48: 2	
25 Casten Schaff Waizen a 1 fl	25: -: -:	
½ schaff haabern	- 12: -:	
	92	2
B. Vermög handbuchs Extract B. restiren Verschiedene Partheyen	126	59

C. Vermög berechnung C. hat H: ^r Successor anhero
zu ersetzen

<u>118</u>	<u>6</u>
337	50 2

Summa Capitalien, und Schulden herein
1193 fl: 35 xr: 2 d:

Silber geschmeid

12 Silberne Löffel mit 32 loth a 1 fl:

<u>32</u>	
	Summa Perse

Zinn, Kupffer, und Messing.

die gesamte zinn Schüßl, täller, Raiff, Schallen,
und Salz Vässl wägende, 171½ pf. a Pr` 24 xr:

1 Kupffernes Kuchl Wändl

68	36
----	----

2 brand Wein Kessel

2	
---	--

1 Enige mauertes Secht kessel

5	
---	--

1 häng Kessel

6	
---	--

3 Kupfferne Caffee Cänderl

2	
---	--

2 Schall – Wägen

1	
---	--

(119) 6 Messingene leuchter, 1 glut Pfandl 1 ein siedböckl,

1 zucker bixen, und 2 Mörser zusammen

	51
--	----

1 blechenes laternl

6	
---	--

1 d[et]o Neues brieff futeral

	7
--	---

1 d[et]o caffee dätzen

	21
--	----

20 pf. Messing – blech

	9
--	---

<u>13</u>	<u>20</u>
-----------	-----------

19	57
----	----

Sum[m]a Zinn, Kupffer, und Messing.

105 fl 24 xr – d:

Mannß Kleydungen, und lein Wöles

1 tüchener Maußfarben halb Rock

8	
---	--

1 deto blauer abgetragener Sartu Rock

1	
---	--

1 deto alter schwarzer Rock

1	
---	--

1 deto Violet farber guter sartu Rock	10	
1 deto habb abgetragenner Schwarzer Rock	6	
1 deto Tallar	10	
1 zeigener zimlich guter Rock, und Veste	6	
1 alt Barcanener blauer halb Rock	1	
1 alte Veste von Callman	1	
1 Seiden dragetene fast neüe Veste	12	
3 Zeigene Pölz	13	
1 tüchener Rognolenz	10	
1 zeügener Schwanzer langer Mantl	8	
2 hüth	2	
4 paar alter abgetragene hoßen 1	30	
2 Spänische Röhr, deren einer mit Silber, der andere mit Messing beschlagen ist	3	
1 Schlaff Rock	2	
1 flanelles leibl		30
4 Ellen fein Violet farb holländisches tuch	12	
2 Ellen deto schwarzes	6	
3 Ellen schwarze Schätter leinband	1	
42 Ellen schwarze Wollene Gollonen		42
27 deto schwarze Schnürl a 2 d:	13 2	
16 Ellen Pfennig schnürl		4
1 duzend Messinge Rock, und 5 duzend deti Veste Knöpff	1	30
4 duzend weisse liverei Rock, und 5 duzend veste Knopff	2	24
1 ganze, und 1/2 Garnatur schwarze Knöpff	2	
aller hand gefarbter zwiern		24
2 gearbeitete gaiß-häütl	1	30
2 d ⁱ schoff-häütl	1	10
2 fuchs bälger, und etliche fleck 2	30	
1 1/2 häütl Saffian	1	24
1 1/2 häütl weisses leder	1	15
3 gearbeitete Kalb-heütl	3	24
1 Khu-haut, so etwas abgeschnitten	4	
4 parr Schuch, 4 parr Stüffl, und 2 parr Pantoffl	3	
1 reestl mit 4 Ellen ganz Crepon 1	12	
1 restl mit 6 Ellen deto sein	2	24

1 restl mit 2 Ellen deto		36
6 Ellen Crainer[ischen] Barantin	1	12
8 Ellen Maselan	1	14
4 Ellen grobes Grünes tuch	3	
2 ¹ / ₂ Ellen Rothes ordinari tuch	1	52
17 hembder von hauß leinband a 18 xr	5	6
14 Mussolinene alte halb-tücher a 12 xr	2	33
6 paar hembd Erm[m]erl ungeschätzt		
2 halb Kragen, und 2 sametene Käpl	1	
8 Petriner Krägl		12
3 barhandene leibel		45
(120)2 Schnupff-tuchl		14
4 Schlaff-hauben		54
13 paar Strümpff verschidener gattung	2	30
1 pf. Weissen zwirn		30
8 paar leib lacher von ordinari leinband	3	30
8 damast, und zwillichene disch-tücher	3	50
28 Servieten a 5 xr	2	20
5 hand-tücher		46
1 Barbier tuch alt		4
4 haubt Kuses überzug		24
6 Ellen beth-zwillich		48
2 Stuckh ungeblachte Rupffen leinband mit 64 Stub a 6 xr	6	24
1 deto, so den[n]en armen leüthen zu Vertheille,	-	-
8 Stückl haimisch gebleichte theilß Rueffen theilß Aparsten leinband, nebst 2 reestln groben hauß Damast zusam[m]en	12	
17 Ellen hauß damast	2	16
9 Ellen breitem deto	1	36
3 Reesteln deto	1	30
3 Neüe et 5 alte teppicher	<u>5</u>	<u>12</u>
	44	48

Sum[m]a Kleydung, und lein Wösch

206fl: 14 xr: 2 d:

Bethgewandt

5 Feder Böther, und 2 Roßhärrine Matterazen, 14 Feder Pölster, und 5 haupt Kissen, zusam[m]en	18	
6 böth decken, und 2 Kotzen	<u>6</u>	
Sum[m]a	24	

Gewehr, und Werkh-zeig

4 Kugl Röhr	16	
12 flinten, und 7 Pistollen	40	
3 Pallester	1	30
1 Wand, und 1 Sack-Uhr	20	
Mathematische Instrumenta, und Verschiedener anderen Werchzeig, nebst 1 Magnet-Stein	<u>26</u>	
Summa	103	30

Speck, Schmer, und Geselchtes Fleisch.

4 Pachen Speck mit 161 pf. a 6 xr	16	6
9 pf. Schmer a 8 xr	1	12
27 pf. geselchtes fleisch, und Würst a 4 xr	1	48
26 pf. Schmalz a 7 xr	3	2
21 pf. Jeslät Kerzen a 8 xr	<u>2</u>	<u>48</u>
Sum[m]a	24	56

Getraydt am Kasten

23. Gestrichene Cillier Schäffl Waitz a 1 fl 15 xr 28	45	
25 Schäffl Kohrn a 1 fl	25	
2½ d ⁱ Gersten a 45 xr	1	52 2
3 di Ponnen a 1 fl 15 xr	3	45
6 di fissollen a 1 fl	6	
7 di türkischen Wäitz a 1 fl	7	
4½ d ⁱ häyden a 42 xr	3	9
7 d ⁱ Schwarz gemischt a 36 xr	4	12
6½ di hirß a 45 xr	4	52 2

15 d ⁱ haabern a 30 xr		7	<u>30</u>
	Summa	92	6

(121)Weinn, und wein. Aßach.

in großen Keller

254 Em[m]er a 1 fl	254 fl –		
3402 Em[m]er a 42 xr (alter wein ohne assach)	2381: 24		
365 Em[m]er neuer a 30 xr	<u>182: 30</u>		
		2817	54
3760 Em[m]er in groß, und kleinen Väßern bestehendes eigenes Assach, worunter 24 grosse Vässer, mit eysenen Raiffen 1730 Em[m]er haltend, ist a 3 xr Pr` E[m]er geschätzt worden, so betraget		188	

In Haimischen Keller.

In 6 Vässern 210 Em[m]er 756 ^{ger} wein a 36 xr		126	
disses Assach a 3 xr Pr` Em[m]er betraget		10	30

In Beneficiat hauß Keller

In 9 Wassern 100 Em[m]er neüer wein samt den Assach a 30 xr.		50	
---	--	----	--

In keller zu Strainä

In 6 Vässern 132 Emer alter Wein samt den Assach a 45 xr		101	15
---	--	-----	----

In Scoblischen Hauß, und Stall.

117 Em[m]er neüer Wein samt Assach a 30 xr		58	30
--	--	----	----

In Urlaub

2 Wägen samt spänn Nägle	18	
5 bind, 5 spörr, und 4 Schleider Ketten	7	36
1 alter zerlegter Wagen	2	
(122) 1 gedeckte Calleß alt	7	
2 Slitten	8	
1 Gutter Sattl samt zaum	4	
1 alter deto samt zaum	1	
2 Komater, und 1 paar Pferdgeschür	2	
1 getraydt Windten	2	
3 holz hacken		36
2 Flösser häckl		9
1 spänn hacken und 1 bohrer		12
15: v: Mistgabl, und 1 d[et]o Krampen		18
2 Stein Krampen		28
3 Hauen		18
1 schaufl		7
2 Eysene holz Kaül		<u>24</u>
	26	32

Sum[m]a Mayr, und Pferd zeug.
54 fl: 8 xr: - d:

Hauß Fahrnußen

des wenige Majolken geschür, und glässer zusammen Pr`	1	
1 Schenck Kasten von weichen holz		30
1 disch von harten holz samt 3 zu stops dischl		30
1 Rundes, und 1 kleines 4 Ekgiges dischl	1	30
1 kleines dischl ungeschätzt	-	-
1 disch von weichen holz in Cabinetl		21
1 schwarz gebaizter Kasten von harten holz	3	
1 Schreib Kasten mit einem buchergestöll	1	
1 schwarz gebaizte Kastel von harten holz		45
1 Kasten von weichen holz mit gätter	3	
2 alte Kasten, et 2 alte trüchen	1	15
1 kuchl Kasten		45

1 beth - Stull		24
2 Raiß truchen	5	
1 truchen von holz	2	
13 grosse, und 5 kleine getraydt gläder	7	
3 lähn - Sessel	6	
12 lederne, und 6 tüchene spieg l - Sessel	15	
22 Stuckh gemahlene bilder samt andern taferlein	8	
3 alte trüchen ungeschätzt	-	-
1 alter schwarzer Schwreib-Kasten mit ladeln ungeschätzt	-	-
2 schwarz gebäzte bethstanten, 1 deto von harten und 3 deto von weichen holz zusam[m]en 6 Pr	6	-
2 zuber zum Most		36
1 Wein trachter		10
17 hölzerne taller und 2 Erdene Schüßl	-	-
1 brodt Wändt, et 1 Mell truchen		21
2 Kasten Maß Schäffl	-	-
5 Pottungen, 2 Secht zuber, 2 brat spieß, 2. heüer böck.		
8 wasser schäffl, 2 Salz Wändl 4 grosse, und 2 kleine Pfändl, und 2 Rost	5	
12 paar Messer mit zinckenen höffen a 18 xr	3	36
12 paar Messer mit Messingen Höffen samt 12 zinckenen, und 3 Caffee Löffel	6	
1 fleisch-hacken	-	10
3 Stuck Eysen blech mit 19 pf.	2	32
1 Eyserne visier	-	12
(123) 1 Waag (...) ten 35 pf. ziehend	1	57
1 deto 63 pf. ziehend	-	32
1 Stangen Gatter Eüsen mit 8 pf.	-	36
20 pf. altes Eysen a 2 xr	-	40
20 pf. bley		16
1 Neües Süb		14
1 altes deto Ungeschätzt	-	-
1 dratenes deto	1	
1 flashen Keller ohne Flaschen		24
2 Neüe liecht buzen		12
2 umrell	1	

2 Waidt taschen			21
1 Cartuschl			17
1 Neüer harriner tornister			7
1 pf. Spaget			8
1 Instrumentl		3	
1 weisse Caffee Candl	-		30
1 Wosh Kasten		<u>1</u>	
		12	14

Sum[m]a der Hauß Fahrnußen
93fl: 51 xr: -d:

Recapitulatio

Bücher	62	45
baarschafft	3549	8 2
Capitalien, und Schulden herein	1193	35 2
Silber geschmeid	32	
zinn, Messing, und Kupfer	105	24
Mannß Kleydungen, und Leinwösch	206	14 2
beth geband	24	
Gebehr, und Werckhzeig	103	30
Speck, Schmer, und Geselchtes Fleisch	24	30
Getreyd am Kasten	92	6
Wein, und Wein Aßach	3461	3
Ligende Grundstücke	305	
Vieh	123	45
Mayr, und Pferdzeig	54	8
hauß Fahrnußen	<u>93</u>	<u>51</u>
Summa des Völligen Vermögen	9431	26 2
Id est 9431 fl: 26 xr: 2 d:		

(124) Abzugs. Posten

Erstlich pro Honorario S ^r Excell H: ^{rn} Erz Pischoff zu Görz, als Vogtlechens herrn, und ordinario loci gebühren	100	
Mir Com[m]issario zu S: Jörgen spörr tax:	4	
Item Mir Com[m]isario zu St: Jörgen die Inventurs tax:	91	
denen 2 H: ^{rn} Actuariis	25	
H: ^{rn} Med: Doctori Ignatio Frey ist der letzten gang zu bezahlen mit	12	36
Laut 2 Conti in die Apothecken nacher Cilli über abbruch, nach	20	
Laut Specifica[ti]on sind H: ^{rn} Pichler in Cilli zu zahlen	5	17
denn Rauchfang – Röhrrer daselbst	1	7
Ing: dem Glocken Güesser alda laut einlag	13	12
H: Jamnigg in Cilli vor überschickte Limoni, Schildkroten, etc	2	1
Item deme 2 abgängige Vässer, deren eines 25, des andere 15 Er`ig a 3 xr	2	
Laut gefundener Nota reest an Post Porto		12
dem Eremiten Rocho Ederer an Silber Arbeith – Verdienst	8	20
Der Herrschaft Plankenstein gräzerlen Antheilß Vermög Liquida[ti]on N: ^o 18 th Nov`b: 757. an Wein-Zechend de Annis 754. 755. 756. et 757. 15 Em[m]er 3 Quart 4 Wiertl a 36 xr.	9	3
Dem Johann Hönig übergemachte Verrechnung bis Ende April 758.	1	
Dem Jerney Pascheg ist ein Vaß Pr` reest mit 22 Em[m]er a 3 xr:	1	6
Dem Andre Ferlesch 1 mit 15 Em[m]er		45
Dem Jacob Kampusch 1 mit 10 Em[m]er		30
Dem Bläsch Slättenschek mit 26 Em[m]er	1	18
H: ^{rn} Franz Liendhart in 2 Posten	1	42
Des Inventarium Parochiale ist zu ad impliren mit	120	
Laut Anlaag D. die unpartheyisch geschätzte Pau Reparation mit	72	30

H: ^m Pfarrer in Lemberg, vor die in Siessenberg durch 14 Jahr, Jahrl: a 34 xr Verrichtete H: Messen	95	12
Auf botten lohn wegen todt Fahls Notificirung in unterschiedliche orthschafften	3	35
Dem dischler vor die todten truchen, und schragen, nöbst einem tagwercher	2	12
Dem Joseph Weittenhiller seinen Mahlers Verdienst an todten Waggen, truchen und Schragen	4	10
denen todten Grabern, und Maurer bey der Gruft dem haimischen Organisten 2 fl:	1	30
zweyen fremden deti bey der leich bestattung 3 fl:		
	5	
Inhalt Codicill sind dem geistl: H: ^m Primo Schlamscheck bedacht worden, und zu zahlen	20	
Vemög Nuncupatioi H: ^m Erblassers seel[ligen] sind nach aussag dessen H: ^m beicht Vatter Joseph Cordin denen Sam[m]entlichen zechend holden, Pr` ruckständigen Wein aufschlag, über an solichen eingelassenen Naturalis jedoch zu Vertheillen	15	
Dem Kochen zu S: Marein, so bey der Inventur und nachero gekochet Recompens	2	
(125) Vigore Testamenti ist nachstechendes abguführen alß für die Jenige so durch alß des jagen von H: Erblasser seel[ligen] solten seyn beschädiget worden, 100 hl: Messen a 17 xr:	28	20
§ 1. für die betlende, und haußarme, neben 20 Em[m]er wein /: welche bereits in Na[tur]a distribuieret sind :/ annach in geld	34	
dem Armen hauß in Grätz	10	
§ 2. bey der leich bestattung denen H: Geistlichen jeden 4 fl: in nachfolgenden tage, aber denen die Exequien haltenden, jeden 1½ fl., hat zusam[m]en betragen	94	30
§ 3. denen P: P: Capucinern zu Cilli vor 8 H: Messen mit officio defunctorum 3 Startin alten Wein a		

14 fl: samt 4 fl fuhrlohn		46	
§ 4. Vor 250 fl sollen ehemöglichst 10 H: Messen bey dein S: Rochi Altar, 10 auf der H: Stiegen, 10 bey dem M[ari] ^a Celler Altar, und 10 in der Schmerzhaffen Capellen gelesen, und jede a 34 xr bezahlt werden	22: 40:		
denen P:P: Franciscanern zu Crapina 150 h:			
Messen a 20 xr	50:		
denen zu Berdoviz 90 a 20 xr	30:		
und anderem Hl: Geistlichen 442 a 20 xr zu lesen gegeben werden	<u>fl. 147: 20:</u>		
		250	
§ 5. Dem Mathaeo Däzer 2 Predig bücher, als: 100 Marjanische lob-Predigen P Hijeronomi Forteübach, und Dominicale P: Balduini, dann Lacroix Theolog: Mor: und 2 Th. Theol: P: Anselmi Schnell, der Schätzung gleich		8	30
Item Ihme alle übrige ungeschazte kleine büchl die übrige bücher Laut vorstechender Schätzung kom[m]en alle auf H: Seelen Messen welcher betragen		54	15
§ 6. Denen Kürchen in der tücherer Pfarr, alß S: Martini, S: Annae: S: Joannis, jeder 1 ducaten	12: 30:		
der Kürchen S: Laurenty	<u>21: _____</u>		
		33	30
Der Pruderschaft S: Michaelis in Monspurg		4	7 2
Der bruderschaft S: Josephi bey denen Carmelitern in Graz mit oblig[ati]on einer H: Meß bey den Privilegirten altar		4	10
der Bruderschaft Corporis xsti in Sübickä		2	
der Bruderschaft S: Annae bey denen Augustinern in Münzgraben in Grätz auf gleiche art		4	10
der Bruderschaft des Hl: Rosenkranzes in Ponikl auf Maria Siessenberg		6	
		8	
§ 7. Dem H: ^m Geistlichen, so ihme in Todten beth assistieret.		8	20
Dem Häimischen Mesner vor des Gelänth		4	
Denen übrigen 6 Mesnern jeden 1½ fl:		9	

§ 8. Von den vor handenen Vieh hat zu bekommen der bruder Jerney 1 Pferd, des jüngere, so geschätzt worden Pr`	20		
Der Bruder Gregor 1 Paar Ochsen	40		
Die Mäm Margaret 1 Khu 6 fl:			
1 Grössere et 1 Kleinere <u>Schwein</u> 2 fl: 15:	8	15	
Die Maria Slamscheckin 1 Khu	6		
der Jansche des bruders Urbans Sohn 1 Khu	6		
(126) Der Jury Vretscher den überrest des Viehs Alß			
1 altes Pferd 6:			
1 Parr Junge öchsel 12:			
1 Khu, Item 1 d ^o in der zucht Stehend 12:			
2 Grössere, et 4 kleinere <u>Schwein</u> 6:			
	36		
§ 9. Der Mayr zeug, Eysen werch, holzerey, und alle hauß geratschaft über haupt komet, nach completierten Pfarrhöfflichen Inventario, in nachstechende 3 Theil zu vertheillen, und betrifft hievon.			
1/3 dem Jury Vretscher, in Werth	23	20	1 1/3
1/3 denen 2 des H: ^m Erblasser 2 brudern Jerney, und Gregor, und zwar die helfte.			
dem Jerney in Werth 11: 40: 2/3			
dem Gregor <u>11: 40: 2/3</u>			
	23	20	1 1/3
1/3 th nachfolgenden 3 befreindten, und zwar jeden 1/3 alß			
der Mariae Slamscheckin 7: 46: 3 1/9			
der Margaretl 7: 46: 3 1/9			
dem Lorenz des Gregorn Sohn <u>7: 46: 3 1/9</u>			
	23	20	1 1/3
Ingleichen ist der Speck, des Schmer, und Geselchte Fleisch auf Gleiche art zu Vertheillen, so über Completirtes Pfarrhöfl[liches] Inventarium betraget.	10	18	
§ 10. Von denen Kleydungen dem Adam Vretscher, 1 guten Rock, und Camisoll, 2 Parr hosen 1 Rocolenz, 3			

hembder, 4 halß tiecher, 1 hut, 2 Parr Schuch, 2 Parr Strümpff 2 Parr Erm[m]erl, und 2 schaf hauben, zusam[m]en nach der Schatzung.	20	48	
Dem Mätheo Däzer 1 Guten Rock, und Camisoll 2 Paar Strimpff, 3 hembder, 2 halß tücher und 1 Parr Erm[m]erl	10	42	
der überrest von kleydungen und leinwösh ist auf die obbenante befreindschafft in die 3/3 th zu Vertheillen, so über das Completirte Pfarrhoff[lichem] Invent[arium] und die in § 15 enthaltene töppicher betraget.	171	26	2
§ 11. Die unverschnittene feinere leinwand ist schon in § 10 eingetragen. 1 Stuck Ruestten leinwand ist besonders für die arme leith zur Vertheillung ungeschätzt Verbliben. Der Kürchen S: Laurenty in der tücherer Pfarr sind incl[usiv] für ein Chor-Rock, und Alben von der feinster leinband besonders excindirt. § 12. Von dem Zinn geschär der Kirchen S: Rochi 6 Schüßl mit 11 1/2 pf. a 24 xr nach der Schatzung	4	36	
dem brudern Jerney 6 Schüßl und 8 taller mit 19 pf.	7	36	
dessen Sohn Jerney Wesiäck 4 Schüssl, und 6 thäller mit 15 pf.	6		
der Agnes Rosmanin 6 Schüssl, und 6 täller mit 23 pf.	9	12	
dem Jury Vretscher den überrest nach Completierten Pfarrhöf[lichem] Inventario, alß 1 grosse, und 1 Kleine Räiff Schüßl, 11 grosse, und 6 kleine ordei Schüsserl 29 taller, 1 Vorleg-loffel, 4 Salz-Vaßl, 1 Suppen Schallen mit= 1 deto getribene ohne deckel, und 1 ordinari d ^o = zusam[m]en 71 pf.		28	24
(127) § 13. Von böth gewand dem brudern Jerney 1 feder böth, 2 Pölster, 1 haupt küss, und 1 Saubere both-decken, nebst 1 bethstanten	5		
Dem Gregor Vretscher 2 Pölster, und 1 decken	1	30	
In des Beneficiat hauß pro Melioratione 1 Materazen, 2 Pölster, und 1 decken.	3		
dem Jury Vretscher den überrest, alß: 3 feder bötter, 5 Polster, 3 haupt Kiss, 1 Materazen samt denen			

Stroh-Sacken, 3 decken, 2 Kotzen und, böth stanten.	14	30
§ 14. Von dem Schüess gewehr H: ^m Executori Testam[en]ti:		
1 Flinten, und 1 Parr Pistollen	5	
dem brudern Jerney 1 Flinten, und 1 Kugl Rohr	7	
dem brudern Gregor 1 Flinten	3	
dessen Sohn lorenz 1 deto	3	
dem Jacob Kampusch 1 deto	3	
H: ^m Successori 1 deto	3	
dem Jury Vretscher das übrige samentliche gewehr, und 3 Pallester	33	30
dem brudern Jerney die Wand Uhr	5	
H: ^m Executori Testamenti die Sack Uhr	20	
§ 15. Von Messing, und Teppichen, dem brudern Jerney		
2 Messingene leichter und 1 Neüen töppich.	1	36
der Agnes Rosmannin 2 Messingene leichter und 1 Neüen töppich	1	36
den überrest von Messing und töppichen des Jury Vretscher, alß 1 Neuen, und 2 alte töppich, 2 Schall Waag, 2 Messingene leichter 1 glut-Pfandl, 1 einsiede böck, 1 zucker bixen 2 Mörser, und 20 pf. Messing blech	20	59
§ 16 von dem laboratorio, und Werchzeig, so geschätzt worden Pr` 26 fl:		
dem Jury Vretscher 1/3 tl mit	8	40
dem Adam Vretscher 1/3 tl	8	40
In des Eremitorium 1/3 tl	8	40
§ 17. denen dienstbothen, so über 1/2 Jahr Vollendet die ganze, denen übrigen die halbe besoldung; folglich		
dem Knecht Joseph von 1 th Jener 758 an die halbe	4	30
der Luciae von 2 th Febr: 758 an, die halbe	3	30
der Agnes von Faschung 758 an, die halbe	3	
der Miza alter reestierender lohn pr` 1/3 Jahr	2	20
der Luciae einer Cranerin pr` 1/6 jahr	1	
dem Jury Pachtin gewesten Knecht	3	
§ 18. Die in dem Steüer handbuch verschriebene Schulden, sollen Vermög gezogenen Extract B: dem Jury und Lorenz Vretscher, jedem die Helffte ein zu cassiren übergeben		

werden		126	59
§ 19. denen nachstehenden anker wandten 1 allß			
1 ^{mo} dem brudern Jerney Vretscher, oder seinem Erben den			
landschaft Schuldbrieff N 35: N: 10 th Novb: 752 /: om[m]jissis			
omitendis :/ gegen leßlassung Jähr: 1 H: Meß Pr` 500 fl:			
Item deme in bahren Geld	200		
und 4 Startin guten Wein	<u>56</u>		
		756	
dessen tochter, so noch zu hauß ledig ist		50	
dessen Sohn Jerney		50	
(128) 2 ^{do} dem brudern Gregor 4 Stärin guten Wein samt			
Assach	60 fl		
Item deme in baaren geld	<u>200 fl</u>		
		260	
dessen Sohn Lorenz		80	
dessen tochter Agnes Rosmanin	40		
Ihren kindern aber		60	
3 ^{tio} den 2 Söhnen des bruders Urban, die öllmacherische			
freyholdschaft zu Kranizizäch		-	
besonders dem Adam		50	
dem andern Sohn des Urbans Nahmens Jansche		50	
der Elltern tochter Maria des ferlesch Weib		10	
der jungere tochter Agnes	30		
und 1 Startin Neüen Wein	<u>10</u>		
		40	
4 ^{to} des brudern Jansche see[ligen] tochter Maria Vereheligten			
Slamschekin zu ihren nothigen Gebrauch	100		
auf Inte[res]e zum genuß sollen mit der in Testament			
vorbehaltenen bedingnuß angelegt <u>werden 200</u>			
		300	
dessen anderer tochter Nachmens			
Margaret in geld	180		
Item die lederer Werchstadt in <u>Lemberg</u>	<u>60</u>		
		240	
5 ^{to} denen Kindern der Schwester Maria Anderluchin, alß			
Paul Anderluch, Agnes des Val[entin] Sebitsch Ehewir[tin] Gertraut			

ledig und Margaret des Adam Golloverschnig Ehw[eib]		
zusam[m]en		100
6 ^{to} dem Jury Vretscher der mahligen hauß halter, in bahren		
geld	500 fl	
Item deme daß Scoblische hauß mit zugehor	200	
die Verwögische 1/2 huben zu S: Marein	45	
des Stuckl Wald in lotschniz dem Dom: Conv: zu Neü		
Closter dienstbar	-	
den Volligen wein zu Streynäch	101: 15	
zu Urlaub	90	
In Scoblischen hauß, und Stall	58: 30	
In Beneficiat Keller	50:	
die 2 darlechen Schuldbrieff 1 Pr` 60, und 1 Pr		
30 fl. Zusam[m]en	<u>90</u>	
		1134 45
Jedoch mit der obligation, Jahrllich: so langer lebet, 1 Hl:		
Mess lesen zu lassen, und Restituirung 28 fl: welche der		
Gregor Kokot bey entziehung seines Sohns, wegen der		
Erbholtschaft dem Hl: Erblasser seel[igen] de positieret hat,		
und das geld zu Erkauffung des Weingartens bey der		
verwögischen huben amplniret worden ist, so er Jury		
Vretscher dem Hl: ^m Successori alß zeitlichen herrn		
Pfarrer gegen quittung wider zu depositieren hat.		
Denen Erben der schwester Ursula Noväckin seel[lig] allen		
Zusam[m]en		30
Der Agnes aber werden die schuldige 30 fl: geschencket		
7 ^{mo} denen Kindern des bruders Blash Vretscher see[lig]		
Alß dem Andre		15
dem Gregor		34
dem Jänsche Hlätscher		40
(129) Dem Blash, so zu hauß Würth ist, sollen die seinem		
brudern Jury Vermög Vatter: ^{en} Testament, an Erbs		
Portion schuldige	40 fl geschenckt seyn	-
Der altern töchter Maria Mathekokin		15
Der Stepischneckin sind die schuldige	42 fl geschenckt	-
der jüngern tochter Agnes, so den Urban Crainer hat		24

§. 20. Von den lähren eigenen Assach solle haben der Jury Vretscher pr 10 Stärtin, in groß oder kleinen Vässern	10	
die Schlamscheckin 4 Stärtin	4	
Der überrest solle Verkauft, und auf Hl: Messen ampliciret werden, so über daß bereits Testiert, und in abzug gebrachte, auch Completirte Pfarr höffliche Inventarium 3528 Em[m]er betragegi davon aber noch für die universal Erbin die grossen 15 Vasser mit Eysernen Raysten 1730 Emer haltende excipiret sind, dachero der überrest nur bestechet in 1798 Em[m]er a 3 xr	89	54
§. 21. Von vorhandenen getraydt sind, über adimplirtes Pfarrhoffliches Inventarium denen armen leithen 8 schäffl zu Vertheilen, welche in 2 schwarz Mischet, 1 Waitz, 2 Khorn, 1 türkischen Wäitz 1 hirß, und 1 haaben Vermischet, betragen nachder schatzung	6	42
Dem Jury Vretscher 18 schaffl, alß 3 Weitz, 3 Khorn, 2 ^{1/2} Gersten, 3 thürkischen Waitz, 2 Heyden, 2 ^{1/2} hirß, und 2 Haabern	15	54
Der überrest, alß: in 11 sch[affl] Wäiz, 14 Kohn, 3 Pon[n]en, 6 Fissollen, 3 Türkischen Weitz 2 ^{1/2} haiden, und 4 hirß bestechend, solle in die sub §: 9 ^{mo} Verstandene 6 befreundte, nach der 3 ^{ti} theillung distribuiret werden, so betraget	45	15
§: 22	-	
§: 23	-	
§: 24 Pro Anniversario sind gewidmet die bey der herrschafft Erlachstein anligende	260	
§: 25 Von dem der Universal Erbin gehörigen übrigen Wein, und darauß werdenden geld, solle zur Calvary Reparation auf Ewig ein Capital angelegt werden mit	500	
§: 26. Hl: Executori Testamenti neben schon in § 14 ^{to} aufgesetzter Sack uhr bester Flinten, und 1 Parr Pistollen, noch ungeschätzt Verbliwene Compas die härpffen, und 5 theil Dessing dann 1 spanisches Rohr 1: 30: und 10 Ducaten in geld	43	30
_____ 24: _____		
Von denen an baaren Vorgefundenen 3549 fl: 8 1/2 xr:,		

und überabzug deren mit baare, 3143. 12¹/₂ xr zu machen habenden zahlungen sollen die nach übrig Verbliwende 405 fl: 56 xr fehrnehrs auf hl: Messen a 20 xr Verwendet, unter die befreindschaftt, jedoch anschlags Mässig nach den betreffenden gulden Vertheillet werden, trifft dem nach jedem gulden 10 xr ¹/₄ d: und zwar

auf hl: Messen ob	250 fl:	42		
dem brudern Jerney ob	200 fl:	33	32	2
(130) dessen tochter, so ledig zu hauß ist ob	50 fl:	8	23	¹ / ₂
dessen Sohn Jerney ob	50 fl:	8	23	¹ / ₂
dem brudern Gregor ob	200 fl:	33	32	2
dessen Sohn Lorenz ob	80 fl:	13	25	
dessen tochter Agnes Rosmanin ob	40 fl:	6	42	2
Ihren Kindern ob	60 fl:	10	3	3
des bruders Urbans Sohn Adam ob	50 fl:	8	23	¹ / ₂
Jänsche ob	50 fl:	8	23	¹ / ₂
tochter M ^a des ferlesh weib ob	10 fl:	1	40	2 ¹ / ₂
Agnes der jungern ob	30 fl:	5	2	
des bruderns Jänsche tochter M ^a				
Slamschekin	300 fl:	50	18	2 ¹ / ₂
Margaret ob	180 fl:	30	11	1
denen Kindern der schwester M ^a				
Anderluchin ob	100 fl:	16	46	1
dem Jury Vretscher ob	500 fl:	83	51	1
denen Erben der schwester Ursulae				
Novakhin ob	30 fl:	5	2	
besonders der Agnes ob	30 fl:	5	2	
des bruderns Blasche Sohn Andre ob	15 fl:	2	31	
Gregor ob	34 fl:	5	42	¹ / ₂
dem Jänsche Hlatscher ob	40 fl:	6	42	2
dem Blasch, so zu hauß würrh ist ob	40 fl:	6	42	2
der öltern tochter M ^a Mäthekokin ob	15 fl:	2	31	
der Stepischneckin ob	42 fl:	7	2	2 ¹ / ₂
der jungsten Agnes Crainerin ob	<u>24 fl:</u>	<u>4</u>	<u>1</u>	<u>2</u>
		330	23	2

Sum[m]a deren Völligen Abzugs Posten

6766 fl: 52 xr: - d:

Verbleiben demnach zur universal Erbschafft der Kirchen übrig 2664 fl: 34 xr: 2 d:
In Urkund dessen ist meine hierunter gestelte fertigung. Actum S: Marein, den 11th May
758.

Daß gegenwärtige Copi mit ihrem Originali von Worth zu Worth gleich Lautet,
besteinige hiemit in St. Marein den 14 Jener 760

Ex Mandato E: et R: D: D: ArchiEp[isco]pi Gorit[iensis]

Jos: Schröthinger de Nejdenbergg

A: C: et Paroch: Samaria.

Antonius Torta v[on] Grienthall Abbt und Comissarius

4.3. ZAPIS V MRLIŠKI KNJIGI

Die Sabathi infra octavam ascensionis id est 6ta May circa 2dam pomeridianam Admodum R: D: Mathaeus Vretscher Parochus Zelosissimus Singularis Cultor Beatae Mariae Virginis et ejusdem Devotionis specialis promotor obdormivit in D[omi]no, qui huic Parochiae Samariensi per viginti vnvm annum, et ante hos Parochiae Sybicensi per tres annos maaxima cum laude praefuit, in vivis Ecclesiam Parochialem seu Matricem Samariensem et Ecclesiam Sancti Rochi meliori et pulchriori, quo possit modo, pingit et exornavit, montem quoque Calvariam funditus erigi curavit. Post mortem earundem Ecclesiarum ac montis Calvariae eximus benefactor permansit, fecit cum relictis suis medys laudabilem dispositionem, quali animae suae minime obliviscens caeleste quaesivit thesaurum, graviter tredecim septimanis decubuit, in sua tamen gravi, ac longaeva infirmitate alter Job extiterint, qvi nihil aliud in ore habuit, quam illa verba: sit nomen Domini benedictum: tandem in eadem infirmitate mihi Josepho Gregorio Cordin Coop. loci saepius Confesses, ac per me eundem Sanctissimo viatico reffectus, extremaque sacri olei vntione roboratus, annum 56tum agens ad moriendum sine omni metu paratus fuit. Corpus eius in P. Ecclesia ante Aram Scapularisticam 8va: Currentis per Illustrissimus ac Reverendissimum dnum Antonium Franciscum Torta de Grienthall Abbatem infulatum, Parochum ac Comissarium ad S.tum Georgium Cum assistentibus 14 alijs Sacerdotibus /: habita prius per me Josephum Greg[orium] Cordin Coop[erator]em loci funerali concione :/ solemnissime in Domino sepultum fuit.

4.4. NAPIS NA NAGROBNIKU

HIC IACET / Ad Revd^{us}, ac Doct^{mus} Dominus / MATHAEVS VRETSCHER / AA: LL: &
Philosophiae Doctor olim hic Loci / uno supra Viginti Annos Parochus / Qui /
Mathematicae Scientiae facile Princeps / Universam Styriam permultis, ac praeprimis
Universitatis Graecensis / Speculam stupendo illustravit Gnomonices / Arte facto. /
Zelum ejus, ac Pietatem, / dum Hominum Linguae tacebunt / Saxa Loquentur. /
Calvariae Montem, cum Sacellis, Sacrique Dominicae Passionis / Gradibus feliciter
erexit. / Marianis, & S. Rochi Aedibus & Opera & Legato Aere / ultimum Splendorem
attulit / & / Postquam tanta sibi posuisset Laudum, ac Honoris / Trophea, / Comuni
Bonorum omnium cum Deploratione / prIDie nonIs MaII, reLICto In terrIs Corpore /
In CoeLos CorDe MigraVIt.

5. POVZETEK

Minilo je že skoraj 100 let, odkar je Avguštin Stegenšek v razpravi o Križevem potu in Kalvarijah skušal orisati življenje Mateja Vrečerja. Dolej smo ga poznali predvsem kot naročnika postavitve Kalvarijskih kapel, ki vodijo od župnijske cerkve v Šmarju pri Jelšah do romarske cerkve sv. Roka v Predenci nad Šmarjem.

Ker napis na njegovem nagrobniku pravi, da je bil Vrečer znan po celi Štajerski kot matematik in urar, smo sklenili njegovo življenje bolje raziskati tudi po tej plati.

V Štajerskem deželnem arhivu v Gradcu še vedno hranijo njegov testament in zapuščinski inventar, iz katerega je razviden predvsem njegov način življenja in gmotni položaj. Da smo ugotovili, kako resno se je Vrečer ukvarjal z urarstvom in matematiko, pa je bilo potrebo pregledati takratno strokovno literaturo in urarske zbirke po Evropi. Da smo si ustvarili pravo sliko o njegovem finančnem stanju sem pregledala vse dostopne datirane testamente in inventarje župnikov (ne vseh duhovnikov), ki so umrli med leti 1753 in 1763 (pet let pred ali pet let za Vrečerjem) in so hranjeni v Arhivu republike Slovenije in Nadškofijskem arhivu v Ljubljani.

Matej Vrečer se je rodil leta 1702 v številni družini v župniji Teharje na kmetiji, imenovani Vrečarija v vasi Šentjanž nad Štorami. Osnovno izobrazbo je dobil v Ruški latinski šoli, kamor se je vpisal kot dvanajstleten. Pozneje se je vpisal na Univerzo v Gradcu, ki so jo vodili jezuiti. Tu je tri leta obiskoval filozofsko smer in si pridobil naziv doktor svobodnih umetnosti in filozofije. Obiskoval je tudi krajši bogoslovni kurz, kjer so poučevali moralno teologijo oziroma kazuistiko ter cerkveno pravo, in si pridobil naslov *Casista*. Špekulativno dogmatiko (ki je nadaljevanje bogoslovne smeri in se na koncu pridobi naslov doktorja bogoslovja) pa je obiskoval le eno leto.

Leta 1726 je bil v Vidmu posvečen v mašnika in je kot tak najprej služboval v Novem mestu. Nato je bil nekaj let v Šentjurju pri Celju, leta 1734 pa je nastopil službo župnika v Zibiki. Za župnika v Šmarju pri Jelšah je bil imenovan 5. maja 1737 leta in to službo je do svoje smrti opravljal polnih enaindvajset let.

Vrečer se teoretično z matematiko ni ukvarjal, znanje pa mu je prišlo prav pri načrtovanju in izdelovanju ur. Posebej se je proslavil s sončnimi urami, ki jih je izdelal za astronomski observatorij graške univerze iz 1745, ki žal ni več ohranjen.

Očitno je bil Vrečer najbolj izurjen v izdelovanju sončnih ur, saj ne poznamo nobene njegove mehanske stenske, žepne ali samostoječe ure, čeprav je štajersko urarstvo

relativno dobro raziskano. Predvidevamo lahko, da je izdelal vsaj stensko in srebrno žepno uro, ki sta popisani v zapuščinskem inventarju in sta bili vredni 5 in 20 goldinarjev. Očitno pa je izdeloval prenosne sončne ure, saj je v urarskem muzeju v Wuppertalu (Wuppertaler Uhrenmuseum) v Nemčiji ohranjena njegova prenosna sončna ura iz leta 1754, ki je signirana z njegovim imenom. Gre za ekvatorjalno minutno sončno uro, ki je izdelana iz medenine, urno številčnico pa ima okrašeno s cizeliranim ornamentom. Ura ima kompas, kaže pa ure, minute, letne čase, mesece in dneve. Vrečer je gotovo izdelal še mnogo prenosnih ur, zlasti pa sončnih ur, ki jih še danes opazujemo, nameščene na štajerskih cerkvah (žal nobena ni signirana). Brez dvoma je on tudi avtor sončne ure na južni steni desne hiše na domačiji pri Vrečerjevih.

Vrečer si je v času svojega župnikovanja v Šmarju ustvaril zavidanja vredno premoženje. To si je prislužil z izdelovanjem ur, s pridelovanjem oziroma prodajo vina, leंबरško usnjarno ter oljarno v Krajncici. Bil je lastnik kmetije in polovične hube v Šmarju ter svobodne kmetije v Krajncici, njegov je bil še košček gozda, ki je spadal pod gorsko pravo novokloštrskih dominikancev. Ob popisu Vrečerjevega premoženja je komisar našel kar 3.549 goldinarjev, 8 krajcarjev in 2 denariča v gotovini, kar je za tiste čase za župnika kmečkega rodu resnično ogromno. Poleg gotovine je imel v zadolžnicah naloženih še 1.193 goldinarjev 35 krajcarjev in 2 denariča. Najvrednejša Vrečerjeva zapuščina poleg gotovine je bilo vino, ki je bilo skupaj z vinskimi posodami vredno kar 3.461 goldinarjev in 3 krajcarje in merilo približno 8.500 veder.

Najverjetneje je premoženjsko stanje Vrečerju vlilo toliko samozavesti, da se je dal upodobiti na steni Rokove cerkve, kajti take upodobitve so v tem času med duhovništvom silno redke.

Gotovo mu je njegov gmotni položaj omogočil prezidavo in opremo romarske cerkve sv. Roka nad Šmarjem ter gradnjo Kalvarijskih kapelic do cerkve. Kalvarije so bile v njegovem času izredno popularna pasijonska pobožnost in gotovo se je z miloščino v cerkveno blagajno nateklo veliko denarja.

Vrečer je v testamentu ogromno zapustil za obnovo cerkva in Kalvarije, a njegove denarne ustanove so sčasoma propadle. Kljub temu se nam je prav zaradi njegovega gospodarnega odnosa do denarja v današnje dni ohranil eden najkvalitetnejših spomenikov baročne celostne umetnine.

6. BIBLIOGRAFIJA

- Jürgen ABELER: *Meister der Uhrmacherkunst*, Wuppertal 1977.
- Johann ANDRITSCH: *Die Matrikeln der Universität Graz 1711-1765*, 6/4, Graz 2002.
- Walter BRUNNER, Kreuz-Kruzifix-Kalvarienberg in Kunst, Kultur und Volksfrömmigkeit, v: *Calvaria. Tod und Leben*, Graz 1992, str. 96.
- Walter BRUNNER, Passionfrömmigkeit und Kalvarienberge in der Steiermark, v: *Lust und Leid. Barocke Kunst barocker Alltag*, Graz 1992, razstavni katalog.
- Vesna BUČIĆ, Urarstvo na slovenskem štajerskem, *Kronika* 38, 1–2, 1990, str. 19–30.
- Vesna BUČIĆ: *Ure skozi stoletja*, Ljubljana 1990, Narodni muzej, razstavni katalog, str. 130.
- Anica CEVC: Anton Jožef Lerhinger, Narodna galerija, razstavni katalog, Ljubljana 2007.
- Duhovniška bratovščina sv. Mihaela v Mengšu (od leta 1667 do 1799), v: *Zgodovinski zbornik. Priloga "Laibacher Dioecesanblatt-u."*, 27, 1894.
- Duhovniška bratovščina sv. Mihaela v Mengšu (od leta 1667 do 1799), v: *Zgodovinski zbornik. Priloga "Laibacher Dioecesanblatt-u."*, 28, 1895.
- Maks GORIČAR: *Slomšekov rodovnik*, Maribor 1938.
- Theodor GRAFF: *Bibliographia Widmanstadiana. Die Druckwerke der Gracer Offizin Widmanstetter 1586–1805*, Graz 1993.
- Gustav GUGITZ: *Österreichs Gnadenstätten in Kult und Brauch. Kärnten und Steiermark 4*, Wien 1955.
- Metoda KEMPERL: *Romarske cerkve – novogradnje 17. in 18. stoletja na Slovenskem: Arhitekturni tipi, poslikava, oprema*, Ljubljana 2001, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, tipkopolis doktorske disertacije.
- Franz KRONES: *Geschichte der Karl Franzens Universität in Graz*, Graz 1886.
- Michael LEHMANN, Die Kalvarienberganlagen im Donauraum, v: Viktor Flieder, *Festschrift Franz Loidl zum 65. Geburtstag*, Wien 1970.
- Boris KUCHAR, Tihožitja, kažiopot za hrano in jedilne navade od 17. in 19. stoletja, v: *Zgovornost podob: pogled iz drugega zornega kota* (Knjižnica Narodne galerije, Študijski zvezki 10), Ljubljana 2002.
- Boris KUCHAR, Jože MLINARIČ: *Samostanska kuhinja. Prehrana kartuzianov in jedilniki žičkih menihov v prvi polovici 18. stoletja*, Ljubljana 2002.
- Jože MLINARIČ, Seznam imen iz latinske kronike, v: *Ruška kronika* (ur. Josip Teržan), Ruše 1985.

Barbara MUROVEC, Poslikava cerkve sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah, *Acta historiae artis Slovenica* 6, 2001, str. 103–122.

Mihael NAPOTNIK: Križev pot ob bregu sv. Roka v Šmarju pri Jelšah, Maribor 1913.

Anton OŽINGER: *Vizitacije Savinjskega arhidiakonata goriške nadškofije 1751–1773. Atti delle visite pastorali nell' Archidiaconato di valle Saunia 1751–1773. Die Berichte der Pastoralvisitationen im Archidiaconat von Sauen 1751–1773*, Ljubljana 1991.

Avguštin STEGENŠEK: *Zgodovina pobožnosti sv. križevega pota*, Maribor 1912.

Steirische Kalvarienberge, Graz-Budapest 1990.

Lucas STOLBERG: *Die steirischen Uhrmacher*, Graz 1979.

Marko ŠTUHEC: *Rdeča postelja, ščurki in solze vdove Prešeren. Plemiški zapuščinski inventarji 17. stoletja kot zgodovinski vir*, Ljubljana 1995.

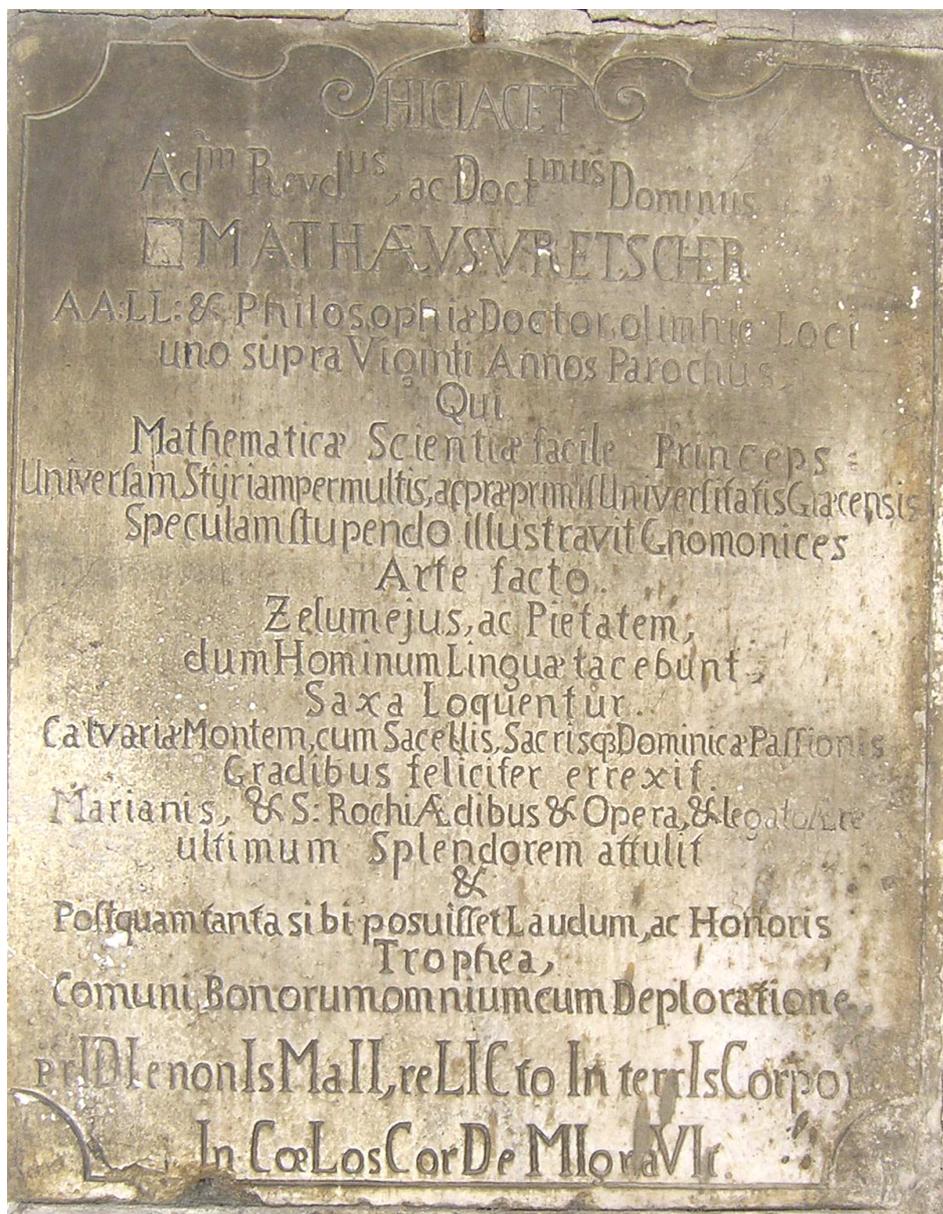
Ivan K. VREŽE: Šmarje pri Jelšah, Šmarje 1923

Sergej VRIŠER: Sv. Rok nad Šmarjem pri Jelšah, Maribor 1971.

Igor WEIGL: *Matija Persky. Arhitektura in družba sredi 18. stoletja*, Ljubljana 2000, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, tipkopolis magistrske diplome.

Fran ZWITTER, Višje šolstvo na Slovenskem do leta 1918, v: *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919-1969*, Ljubljana 1969.

7. SLIKOVNE PRILOGE

1. Nagrobnik Mateja Vrečerja, vzdian v severno zunanjo steno župnijske cerkve v Šmarju pri Jelšah

2. Portret Mateja Vrečerja, freska nad pevskim korom v cerkvi sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah

ad Fasci: 561. g. 8. rig.

i.

Testamentum ad.

Matthaei Vrečscher indignissimi
Sacerdotis. de dato iz Martij
1757.

g. 11. ST 4 561/1

K203

3. Prva stran testamenta Mateja Vrečerja, Štajerski deželni arhiv Gradec

Dajr all obzelenjivosti dijf bnfufiduna
maxima bnfudat, habu fuanit dca
coafufnitf gnt Bngat uni fofatf ub
fide faerdotali conbftituan colm
N. maxam dca d. 27. 1842.

Vubrtfo gajond
Makfuf Vubrtfo
p. l. Hancu ffa

4. Vrečerjev podpis s pečatom, Štajerski deželni arhiv Gradec

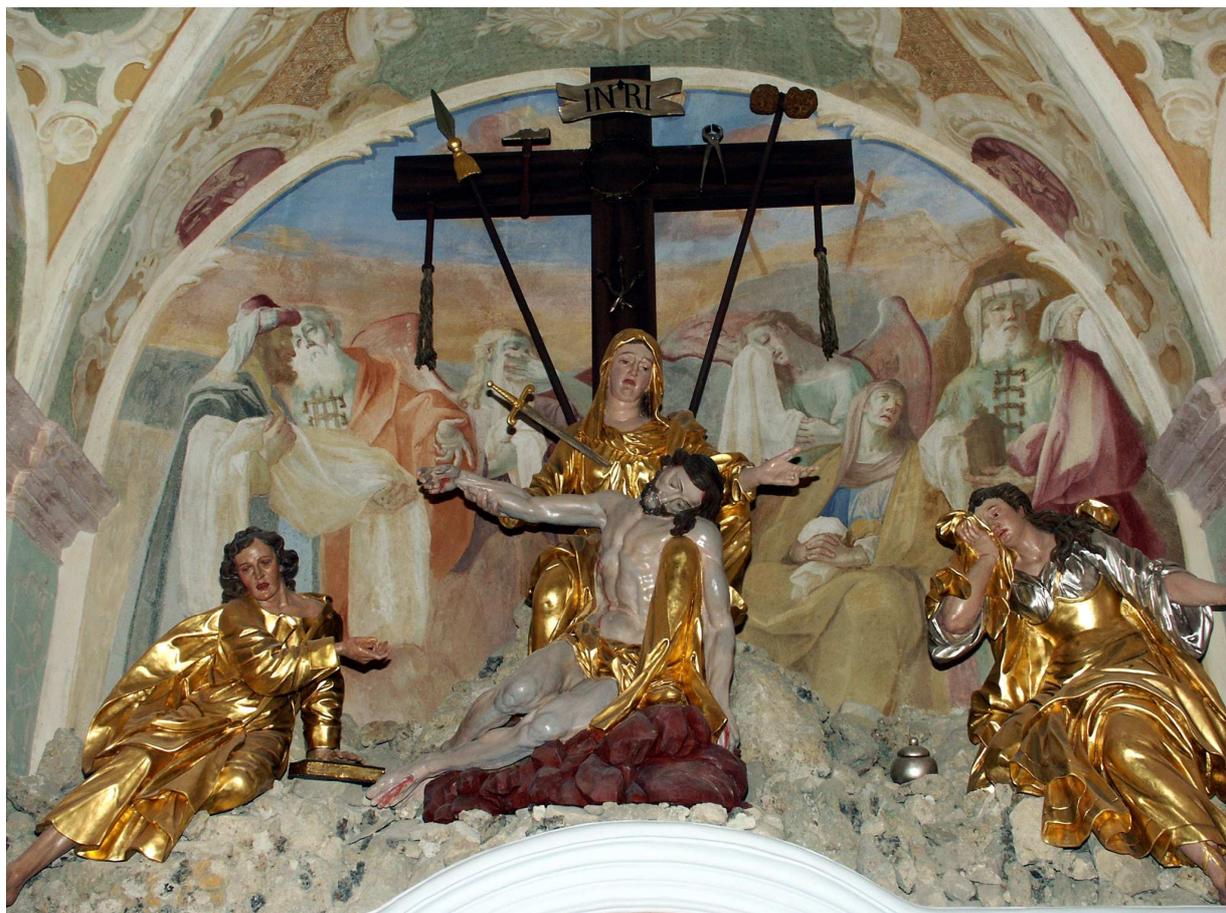
5. Rojstna hiša Mateja Vrečerja, Šentjanž nad Štorami

6. Župnišče v Šmarju pri Jelšah

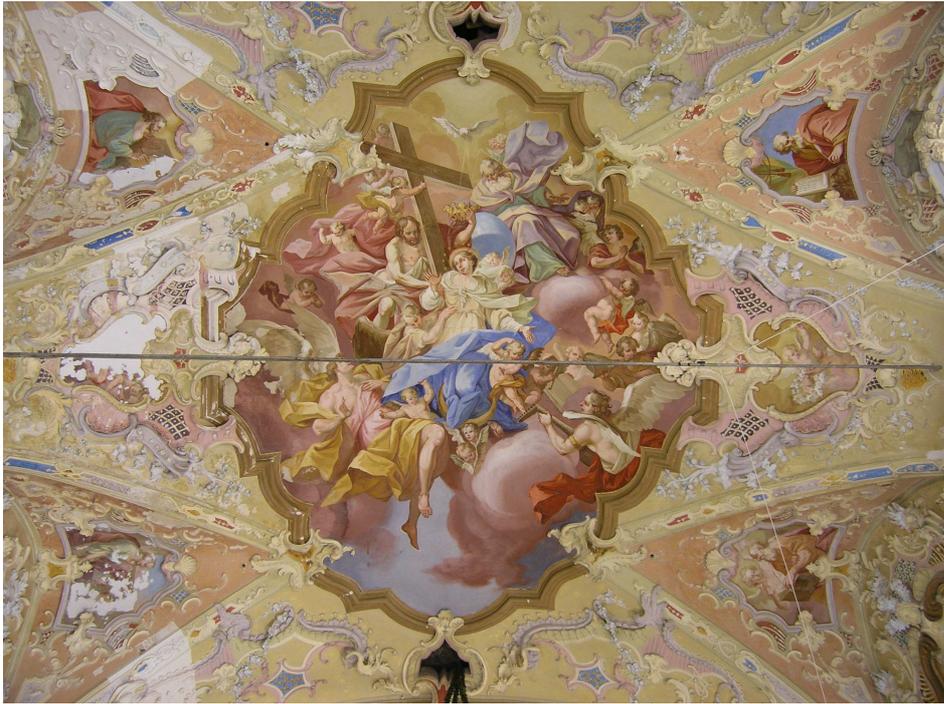
7. Kalvarija v Šmarju pri jelšah, spodaj župnišče in župnijska cerkev, zgoraj cerkev sv. Roka

8. Kiparska skupina v kapeli Žalostne matere božje

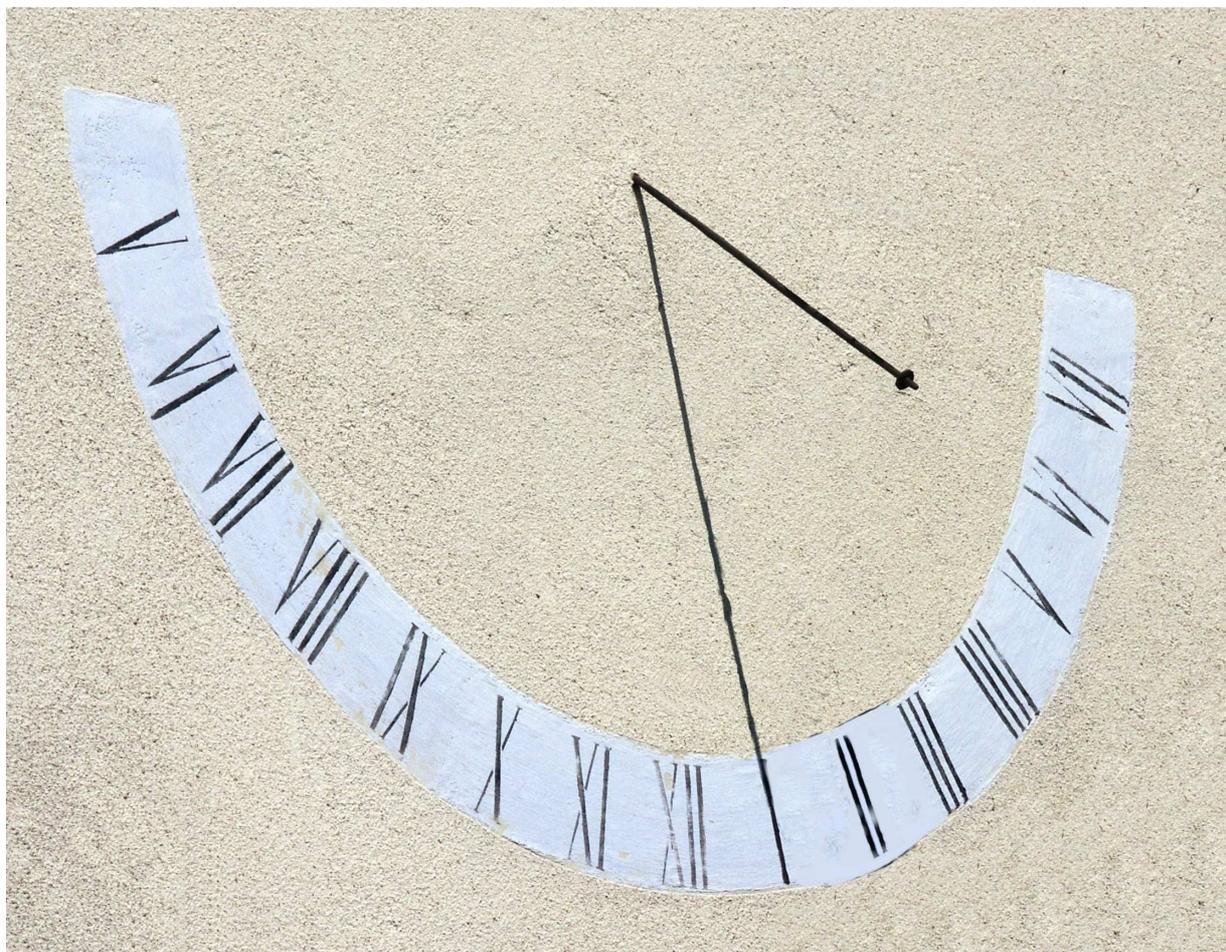
9. Notranjščina cerkve sv. Roka

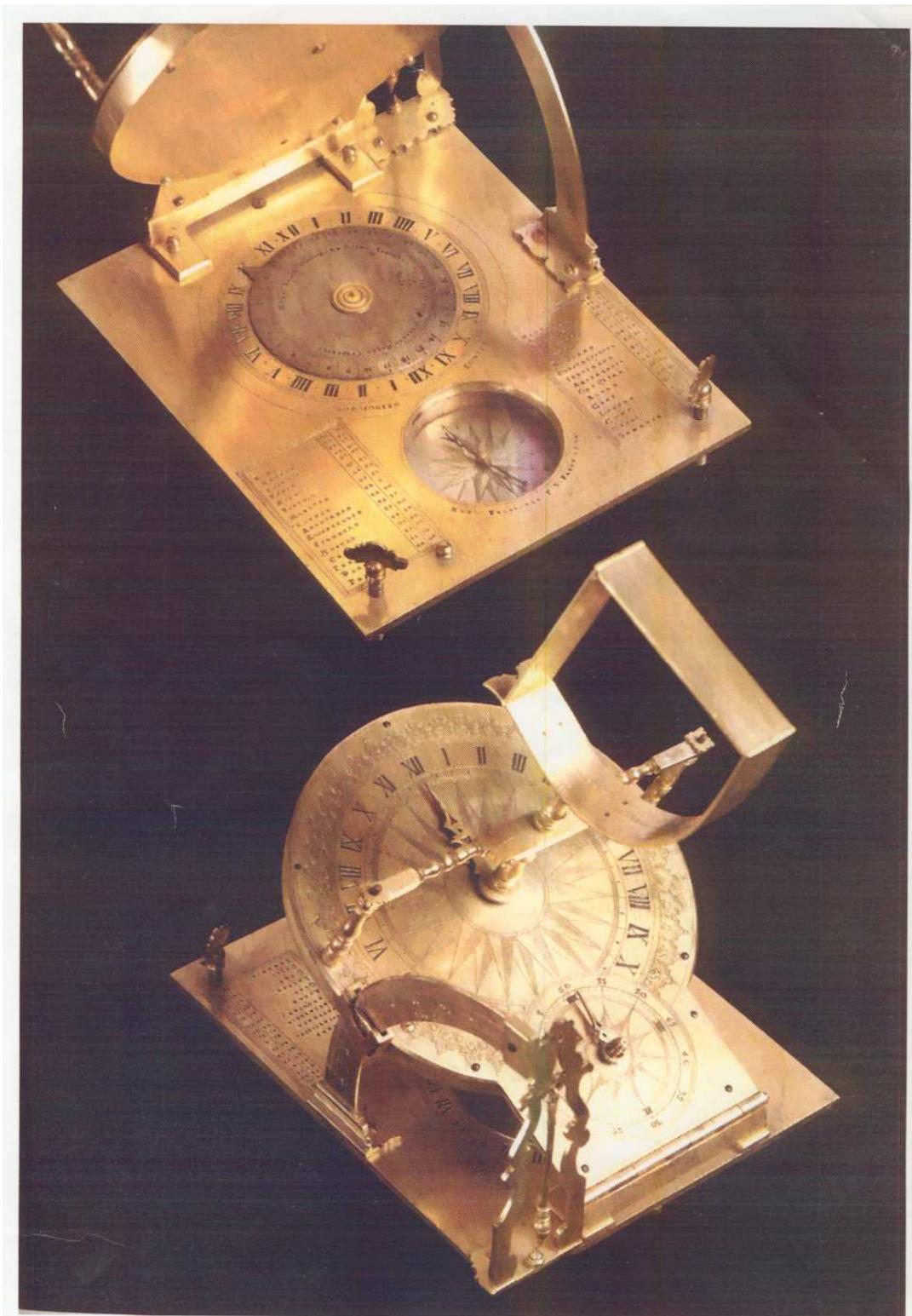
10. Stropna poslikava ladje v cerkvi sv. Roka

11. Stropna poslikava prezbiterja v cerkvi sv. Roka

12. Sončna ura na južni zunanji steni Vrečerjeve rojstne hiše, Šentjanž nad Štorami

13. Sončna ura iz medenine, ki jo je Matej vrečer izdelal leta 1754, Wuppertaler Uhrenmuseum

8. KAZALO IMEN IN KRAJEV

Andreluh Gertruda 10
Anderluh Marija 10, 11, 23
Anderluh Pavel 11
Aristotel 11
Attems Karel Mihael 10
Austein 14
Brdovec, frančiškani 9
Dacer Matej 23
Dežman Andrej 16
Ederer Rok 20, 21
Edling Rudolf Jožef 21
Eisenstadt 14
Ferleš Andrej 21
Ferleš Marija 11, 23
Frey pl. Freydenfeld Ignacij 9, 21
Gaisruck in Erlachstein von Kristina 16, 21
Galilei Galileo 12
Gallipoli da Bernardino Amico 14
Globoko pri Šmarju pri Jelšah 18
Goloverhnik Marjeta 14
Gradec 12, 14, 19, 25, 26
Gradec, univerza 11, 13
Heysters Lovrenc 12
Hlačer Janže 11, 22
Hoffer Jožef 15
Honig Janez 21
Hornig Ludvik 12
Jamnik Franc Ksaver 10, 15, 20
Jamnik 19, 20
Kalvaria Zebrzydowska 14
Kampuš Jakob 15, 21
Kepler Johann 12
Kordin Jožef Gregor 9

Krakov 14
Krajncica 13, 16, 23, 67
Krajner Neža 11, 22
Krapina, frančiškani 9
Lacroix 23
Lemberg 13, 16
Lerchinger Anton Jožef 14
Linhart Franc 21
Lorger Miha 18
Matekok Marija 11, 21
Mengeš 19
Monte Varallo 14
Novak Uršula 10, 23
Novi kloster 22
Novo mesto 11
Pahtin Jurij 21
Palestina 14
Pašek Jernej 21
Perun Andrej 21
Perun Gregor 21
Pichler 21
Ponikva 19
Prežin pri Štorah 19
Ringelsdorf P. E. 17
Rozman Neža 11, 22
Ruše, gimnazija 11
Schlangenburg von in zu Franc Leopold 15
Schnell A. 23
Schröthinger de Naydenbergg Jožef Maksimilijan 23
Seethal pl. F. A. 13
Sladka gora 19
Slatenšek Blaž 21
Slomšek Marija 11, 23
Slomšek Primož 21
Stepišnik 11, 22
Strajna v Halozah 16

Šentjanž nad Štorami 10
Šentjur pri Celju 10, 11
Šmaher Matej 15
Šmarje pri Jelšah 7, 9, 11, 25, 66
Šmarje pri Jelšah, c. sv. Roka 9, 14, 19, 24, 66, 67
Šmarje pri Jelšah, Kalvarija 7, 12, 13, 14, 19, 20, 24, 66, 67
Teharje 8, 19
Tomaž Akvinski 12
Torta von Grienthal Franc Anton 10, 19
Ujec Simon 15
Valvasor Janez Vajkard 12
Videm 11, 66
Vrbnik Jurij 19
Vrečer Adam 11, 23
Vrečer Andrej 11, 22
Vrečer Blaž 10, 11, 21, 22
Vrečer Gregor 10, 11, 22
Vrečer Janez 10
Vrečer Janže 10, 11
Vrečer Jernej 10, 21, 22
Vrečer Jurij 11, 22, 23
Vrečer Lovrenc 11, 22
Vrečer Marjeta 10, 11, 21, 22, 23
Vrečer Martin 10, 22
Vrečer Neža 11, 23
Vrečer Urban 10, 11
Weittenhiller Jožef 9, 14
Wuppertal 8, 13, 24, 67
Zastranje 22
Zbelovo (Plainkenstein) 10, 15, 20
Zebič Neža 11
Zibika 11, 19, 66